תלמוד בבלי · אחרונים · ר' יוסף ענגיל · גליוני השס · נשים

גליוני השס על נדרים

רבי יוסף ענגיל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

גליוני השס על נדרים

רבי יוסף ענגיל

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/גליוני-השס-על-נדרים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב: 5
דף ג: 5
דף ד: 5
דף ה: 5
דף ו: 6
דף ז. 6
דף ז: 6
דף ח. 7
דף ח: 8
דף ט. 9
דף ט: 9
דף י. 9
דף י: 10
דף יא. 10
דף יא: 11
דף יב. 11
דף יג. 11
דף יג: 12
דף יד. 12
דף יד: 13
דף טו. 13
דף טו: 13
דף טז. 14
דף יח. 15
דף יח: 15
דף כ. 15
דף כ: 16
דף כא. 17
דף כא: 17
דף כב. 17
דף כב: 17
דף כג. 18
דף כג: 18
דף כה. 18
דף כה: 19
דף כז. 19
דף כז: 19
דף כח. 19
דף כט. 19
דף ל. 20
דף ל: 20
דף לא. 21
דף לא: 22
דף לב. 22
דף לב: 23
דף לג. 23
דף לג: 24
דף לד: 24
דף לה. 25
דף לה: 26
דף לו. 26
דף לו: 27
דף לז. 28
דף לז: 28
דף לח. 28
דף לט: 28
דף מ. 29
דף מא. 29
דף מא: 30
דף מב. 30
דף מג. 30
דף מו. 30

דף מו: 30
דף מז: 30
דף מח: 31
דף מח: 31
דף מט: 31
דף מט: 32
דף נ: 32
דף נ: 32
דף נב: 32
דף נב: 32
דף נד: 32
דף נה: 33
דף נה: 33
דף נו: 33
דף נז: 33
דף נח: 33
דף נט: 34
דף נט: 35
דף ס: 35
דף סב: 35
דף סב: 35
דף סד: 35
דף סד: 35
דף סה: 36
דף סה: 36
דף סו: 36
דף סט: 37
דף עא: 37
דף עב: 38
דף עג: 38
דף עד: 39
דף עד: 39
דף עה: 39
דף עו: 40
דף עז: 40
דף עט: 40
דף עט: 40
דף פ: 40
דף פא: 41
דף פג: 41
דף פד: 41
דף פה: 41
דף פז: 42
דף פז: 43
דף צ: 43
דף צ: 44
דף צא: 45
דף צא: 45

דף ב:

איידי דתנא נדרים דמיתסר חפצא כו', נ"ב לענין אי נזירות הוי איסור חפצא או גברא האריכו ז"ל וע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקנ"ד ומש"ש דאית בי' תרתי דיין הוא איסור חפצא וטומאה ותגלחת איסור גברא ומש"ה נזירות שהוציאו בין בלשון נדר בין בלשון שבועה חייל ע"ש צ"ע דכי היכא דהיין הוא חפץ אסור לענין מעשה שתי' שאסור לו לשתותו ה"נ יהיו כל מתים שבעולם חפץ אסור לענין מעשה נגיעה ומשא כו' שאסור לו ליגע בם ולנושאם וכן יהיו השערות חפץ איסור לענין מעשה גילוח שאסור לו לגלחם דמ"ש פעולת אכילה לעשות החפץ איסור יותר מפעולות מגע ומשא וגילוח וצ"ע:
שם תוספות ד"ה ומאי שנא כ' דכיון דלית בי' ידות, נ"ב צ"ע מלקמן ט' א' במשנה כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה והוא מטעם יד ע"ש:.

דף ג:

כגון דאמר לא אפטר מן העולם כו', נ"ב ע' שו"ת הריב"ש סי' תמ"ה כ' דגם בנדרי איסור אם אמר יאסרו תאנים עלי בקונם שלשים יום קודם שאפטר מן העולם אפשר דאיכא בל תאחר אם אין מתחיל באיסורו מיד ע"ש וע"ש עוד סי' קצ"ח לענין שבועה עש"ה וע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קס"ט דעתו דגם בנדרי מצוה כגון הנודר לעלות לא"י וכדומה ג"כ ליכא בל תאחר ע"ש וע' ריטב"א ר"ה ו' ב' ד"ה אמר רבא כיון שעברו עלי' ג' רגלים דכ' בפשיטות דגם בנדרי איסור ושבועות יש בל תאחר ע"ש וע' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' ש"ז עש"ה:

דף ד:

תני הכי וכבר אמר מודרני א"ה היינו רישא, נ"ב כזה חולין ל"ב ב':

דף ה:

לא הויין ידים, נ"ב ע' ס' הפרדס לרש"י ה' עירוב סי' ק"ח בסופו דמתבאר מדבריו שם דלהתיר איסור דרבנן מהני גם ידים שאינם מוכיחות ורק לגבי דאוריתא הוא דבעי' ידים מוכיחות ע"ש ולפי"ז לגבי קידושין דרבנן יועיל גט בלי ודין גם לר' יהודה ויש לדון בזה ואכ"מ להאריך:

דף ו:

ואמר לה לחברתה ואת, נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתס"ח ע"ש כמה חידושי דינים ומהם דאם באמרו ואת נשתתק ולא הספיק לומר נמי י"ל דהוי ל' קידושין ממש דרק היכא דיכול לומר נמי ולא אמר אית לן לספוקי משום זה דלאת חזאי נתכוין משא"כ היכא דנשתתק ולא הספיק לומר נמי עש"ה דיש לדון מדבריו כן:

דף ז.

אמר אביי מודה ר"ע לענין מלקות שאינו לוקה, נ"ב כזה לקמן נ"ד א' וקצ"ע דשם לא מפרש מנ"ל לאביי הא כמו כאן:

דף ז:

השומע הזכרת השם כו' צריך לנדותו, נ"ב בזכרוני מכמה ראשונים דגם להזכיר את השם בכינויו בלשון לע"ז אסור ועמ"ש בגליון יומא פ"ו א' וכן אני נזהר בזה ואולם בשו"ת רדב"ז ח"ב סי' תתס"ג כ' דאינו איסור ומ"מ טוב להזהר ע"ש וע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קכ"א שכ' והזהר שלא יתרגמו הברכות שהברכות נאמרות בכל לשון ואם יתרגמו אותם הרי הם כאילו ברכו ברכה אחת שתי פעמים והוי האחת ברכה לבטלה עכ"ל והרי שם התרגום נאמר אחרי הברכה וא"כ רק התרגום הוא לבטלה ואיסור ברכה לבטלה הרי הוא רק משום הזכרת השם שמים וא"כ משמע דגם בל' לע"ז הזכרת ש"ש אסורה כמו בלה"ק מדקרי לי' התשב"ץ ברכה לבטלה ומשמע דאיסורו כמו ברכה לבטלה בלה"ק ואולם י"ל דכשאומר ברכה שאינה צריכה בל' לע"ז גרע טפי דכיון דברכות נאמרות בכל לשון לכן מגו דחשיב הזכרה כדינו לצאת בו במקום שצריך לברך אסור נמי במקום שא"צ וכהיתירו כך איסורו ודו"ק וכך משמע ל' התשב"ץ דאל"כ ל"ל להצעה דברכות נאמרות בכל לשון כו' אולם אין הכרח מלשונו כ"כ די"ל דכונתו דה"א דכמו דשרי לתרגם פסוק אעפ"י שיש בו שם כן שרי לתרגם הברכה ולכן כ' דרק פסוק דאין יוצאין אם קורין בלע"ז לכן הוא שפיר רק תרגום הפסוק ולתרגם שרי אפי' שם שבו ומשא"כ ברכה כיון דיוצאין גם בלע"ז אין שם תרגום עליו רק ברכה וה"ל ברכה לבטלה ונמצא אסור מפני הזכרת השם שבו והזכרת השם ס"ל דאפי' בלע"ז אסור וכמ"ש מתחלה ודו"ק וע' פנ"י ברכות י"ב א' דכ' דפלוגתת הפוסקים שם בספק ברכה דפתח בדחמרא כו' היינו רק אם צריך לחזור ולברך אבל איסורא לכ"ע ליכא ותדע דליכא למימר דהסוברים שאין לברך היינו שאסור לברך משום ברכה שאינה צריכה דז"א דהא לכ"ע יכול לברך בלי הזכרת

שם אלא בל' תרגום ובכה"ג לא שייך איסורא דלא תשא ואפ"ה יצא שפיר ידי ברכה כו' עכ"ל הפנ"י ע"ש בארוכה ולא ראה דברי התשב"ץ הנ"ל דגם בל' תרגום יש איסור ברכה שא"צ ועכ"פ דעת הפנ"י דבל' תרגום ליכא איסורא דלא תשא ונהי דהוא נגד התשב"ץ הא י"ל כנ"ל דהתשב"ץ רק לגבי ברכה קאמר לה אבל בהזכרת שם בעלמא י"ל דגם התשב"ץ מודה:

שם שכ"מ שהזכרת השם מצוי' שם עניות מצוי', נ"ב ל' השאלתות פ' מקץ ואין עניות מצוי' אלא בבית שמזכירין בו ש"ש לבטלה:

שם ש"מ השומע כו' צריך לנדותו, נ"ב ע' ס' קרבן נתנאל על הרא"ש פ' ואלו מגלחין ס"ק ל"א:

שם ת"ח מנדה לעצמו ומיפר לעצמו, נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל כ"ח אותיות א', ב', ה' וקצ"ע דכיון דרק ת"ח מיפר לעצמו מדוע לא נאמר דאין דין זה נוהג עתה וכדאמרי' בכמה דוכתי דאין לנו ת"ח בזה"ז למידי דקולא ובענין מה שיכול אדם לנדות לעצמו ע' שו"ת הר"ן סי' ס"ה עש"ה כל התשובה וע"ע שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' ע"ב וע"ע שם סי' כ' עש"ה וע"ע שם ח"ג סי' ריא עש"ה:

שם ר"נ ד"ה תלמיד חכם כ' אלא ה"ג ומיפר לעצמו כי הא, נ"ב כן הוא ג"כ גירסת השאלתות פ' מקץ:

דף ח.

מניין שנשבעין לקיים כו', נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' רצ"ב רצ"ג רצ"ד רצ"ה וע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ט"ו והנה לכאורה הכונה כאן דמותר לישבע ולא חשיב שבועת שוא וכדאמר הא קמ"ל דשרי כו' ואולם ברש"י חגיגה יו"ד א' ד"ה שנשבעין לקיים המצוה כ' דמצוה לישבע לקיים מצוה ע"ש וע"ש בתוד"ה לקיים ג"כ חידוש דמשמע מדבריהם דרק בשבועה בשם לקיים מצוה הוא דיש ענין הזריזות אבל לא בשבועה גרידא עש"ה:

שם דשרי לי' לאיניש לזרוזי נפשי', נ"ב ע' תוספתא שבועות פ"ב שבועה שלא אוכל שלא אוכל ואכל אינו חייב אלא אחת שלא אמר אלא לזרז את הראשונות:

שם נדר גדול נדר כו', נ"ב ע' פי' כר"ן דכ' דאיירי בשבועה וע' פי' הרא"ש דכ' דהוי כנדר צדקה וע' שו"ת מהר"ם פדואה סי' ע"ב וע' רא"ש תענית פ"ק סי' י"ד דמסופק לומר דנדר להתענות הוי חיוב דאוריתא להתענות מתורת נדר עש"ה וצ"ל ג"כ דילפי' לי' מנדר צדקה דכל נדר לענין מצוה מחויבין לקיימו ואולי תענית דוקא דהוי כמקריב חלבו ודמו

ודמי לנדר קרבן ואולם דוחק לומר דיהי' משום זה נדר דאוריתא וע"ע ברא"ש שם ס' י"ג וע' בר"ן שם דק"ע ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה ואיכא למידק מש"ש וקבלה דתענית לא חמירא כנדר גמור כו' לפי שאינה אלא קבלה לדבר מצוה כו' עש"ה כל הדיבור והנה פי' הר"ן כאן דאיירי בשבועה ע' כזה עוד בעירובין ל' א' דמוקי ברייתא דנודר מן הככר מערבין לו בה דאיירי בשבועה ע"ש ברש"י וע"ע מנחות ק"ט ב' הדירן שלא לעבוד עכו"ם והכונה שהשביעין וכדמייתי עלי' קרא ונשבעות לד' צבאות ע"ש וע"ע סנהדרין כ"ד א' במשנה דור לי בחיי ראשך וברש"י דור לי ל' שבועה:

שם והלא מושבע ועומד כו', נ"ב הא דק' דהא אין מושבע ועומד על פרק זה דייקא ע' שו"ת תשב"ץ ח"א סי' ק' בסוף התשובה ד"ה עוד אני אומר כו':

שם נידוהו בחלום כו', נ"ב בשאלתות פ' מקץ יש שם כמה דברי חידוש בזה ומש"ש והוא דגמירי אבות ומדות אין מבואר אם כונתו שהמתירים צריך שיהיו גמירי כו' או שהרואים בחלום שנידוהו צריך שיהיו גמירי כו' ומ"ש מדות ג"כ אין מבואר אם כונתו משניות מס' מדות או מדות שהתורה נדרשת בהן או כונתו מדות של דרך ארץ בעלמא שידעו מדות אנושיות היינו שהמתירים [או הרואים ויותר מסתבר לפי"ז דקאי אמתירים] יהיו אנשי דרך ארץ מיהת בכל פנים אם אינם בעלי תנו הילכתא וע' קידושין מ' ב' במשנה:

שם ר"ן ד"ה ולא כו' שהיא חלה לגבי בל יחל, נ"ב ע' גליון הגרע"א ז"ל וע' אריכות בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתנ"ט וע' הג"א בהג"ה ראשונה שבפ' שבועת העדות:

דף ח:

בעל מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' קס"ג עש"ה:

שם ושמתא אפי' באתרא דרבי כו', נ"ב ל' השאלתות פ' מקץ ולמשרא שמתא דחלמא אפי' לכנופי נמי ואפי' במקום הרב שפיר דמי מ"ט דלא לישתהי בשמתי' עכ"ל וצ"ע במ"ש שמתא דחלמא דמוכח דאתי לאפוקי שמתא דעלמא ואילו הטעם שנותן דלא לישתהי בשמתי' הרי זה הטעם שייך בכל שמתא ויש ליישב וק"ל:

שם אין גיהנם לעוה"ב אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה צדיקים מתרפאין בה כו', נ"ב ע' ב"מ פ"ג ב' תני ר' יוסף כו' תזרח השמש יאספון כו' תזרח השמש לצדיקים (לעוה"ב, רש"י) ויאספון רשעים לגיהנם כו':

שם ר"ן ד"ה בעל מהו שיעשה שליח כו' כ' דחיישי' שמתוך שנדרי אשתו קשין עליו יוסיף מדעתו בחרטתה כו', נ"ב ע' שו"ת הרשב"א סי' קכ"א כ' עוד טעם דנדרי אשתו קילי באפי' הואיל וזכתה לו תורה במקצת נדרי' שהוא יכול להפר אפי' בלא דעתה ולכן

יקל לומר מדנפשי' דברים בחרטתה שלא אמרתם לו ע"ש ויש חילוק בין הטעמים לענין ארוסה דטעמא דקשין שייך גם בארוסה דקשין אצלו שהרי עומדת לישא ויהי' הנדר עלי' גם אחר הנשואין בהיותה ברשותו ומשא"כ טעמא דזכות הפרה הרי בארוסה לא נתנה לו תורה עדיין רשות להפר כלל:

דף ט.

כנדרי רשעים כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג ס' תתפ"ב כמה דברי חידוש:

דף ט:

ונמצאו מביאין חולין לעזרה, נ"ב ע' שו"ת מהרי"ט סי' י"ט:
שם רש"י ד"ה נדבה נמי כ' אבל בבל תאחר לא כו', נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' ג' ושם ח"ג סי' נ"ג:

דף י.

ותני' רש"א כו', נ"ב ע' ת"כ ריש ויקרא וז"ל קרבן לד' שיקדים הקדשו להקריב דברי ר' יהודה רש"א מניין שלא יאמר אדם לד' עולה כו' כהך דכאן וע"ש בז"ר מ"ש אהך דשיקדים הקדשו להקריב ובמחכת"ה דבריו דחוקים ולענד"נ הפי' פשוט דר' יהודה לטעמי' דס"ל לת"כ אליבי' דאסור מה"ת לשחוט חב"ע ע' תוס' פסחים כ"ב א' ד"ה חולין וזהו דיליף ממקרא דכאן דאין די אם מקדיש את הבהמה ואומר דעם השחיטה תהי' הקדש רק צריך שיוקדם ההקדש לשחיטה ואל"ה אית בי' משום שחיטת חב"ע כיון דעם השחיטה הוא שנעשה הקדש וזהו שיקדים הקדשו להקריב שצריך שתהי' תחלה הקדש טרם יקריבנה לגבוה בשחיטה דהיא התחלת העבודות וע' תמורה ו' ב' דהשחיטה קרוי' הקרבה וכ"ה בכמה דוכתי ומדויק לימוד זה מקרא דקרבן לד' עפ"י ירושלמי נזיר פ"ד ה"ה אינה נמסרת לגבוה אלא בשחיטה וזהו קרבן לד' שצריך שיהי' הקדש וקרבן תחלה טרם מוסרו לד' בשחיטה ולפי"ז ר"ש דדריש לי' להך דשלא יאמר אדם כו' י"ל דהוא משום דס"ל דשחיטת חב"ע לאו דאוריתא וכחד מ"ד דס"ל הכי אליבא דר"ש בקידושין נ"ח א' ואם דמסיק התם דגם לר"ש הוא דאוריתא מ"מ י"ל דהת"כ חולק בזה עם הש"ס דידן אליבא דר"ש ואין לחוש בזה דה"נ פליגי בזה אליבא דר' יהודה וכמבואר בתוס' פסחים שם והא דמייתי ר"ל כאן לדרשה זאת לטעמי' אזיל דס"ל ג"כ בנזיר כ"ט א' דשחיטת חב"ע לאו דאוריתא ואיתיר קרא דקרבן לד' להך דרשה לאסור לומר לד' קרבן

ור' יוחנן דפליג כאן על ר"ל נמי לטעמי' אזיל דלסברתו בנזיר שם שפיר שחיטת חב"ע דאוריתא ואצטריך קרא לפי"ז לדרשה דר' יהודה לכן גם אמירת לד' קרבן אין בו איסור תורה ולכן לא חששו עליו חכמים לחדש כינויין משום זה ולכן ס"ל דכינויין לשון עכו"ם ומובנת פלוגתא דר"י ור"ל לטעמייהו בפלוגתתם דנזיר כ"ט א' ודו"ק ובגוף הדבר הנ"ל אי צריך שיוקדם ההקדש לשחיטה או די כשבאין ביחד הארכתי מאוד בחידושי והבאתי בזה מקומות רבות וכעת ראיתי במאירי יומא ל"ה ב' דכ' וכל שמוסרם לציבור אף ברגע הסמוך לעבודה דיו עכ"ל משמע דצריך שיהיו הבגדים רגע קודם של ציבור ולא די אם נעשים של ציבור עם העבודה יחד ויש לדון מזה לכאן וכמובן וכזה יש לדון לענין איש כי יקדיש את ביתו מה ביתו ברשותו כו' אם צריך שיהי' הדבר שלו רגע לפני ההקדש או די עם ההקדש יחד וע' ריש מרובה סוגי' דיאוש דאפי' אי יאוש לא קני מ"מ יכול להקדיש גזול לאחר יאוש דקונה ההקדש ביאוש ושינוי רשות ואע"ג דלפני רגע ההקדש לא הי' של הגזלן ודו"ק וע"ע לקמן ל"ה ב' הית' לפניו ככר של הפקר ואמר ככר זה הקדש עש"ה בתוס' ומפרשים דמתבאר משם ג"כ דעם הזכי' שזוכה בדבר יוכל לחול הקדש וא"צ שיהי' שלו רגע קודם וכן משמע נמי בקידושין ב' ב' דאסר לה אכ"ע כהקדש וא"כ הי' ראוי שיאמר הרי את קנוי' ומקודשת לי היינו דמתחלה קונאה ואחרי היותה שלו מתפיס בה קדושה שהרי אין יכול להקדיש דבר שאינו שלו אפי' בהקדש גמור ובגוף הדבר ג"כ רחוק שיהיו ב' ענינים בקידושין בזאח"ז קנין והקדש וע"כ דעם קניתו אותה שפיר יכול להקדישה כאחד ודו"ק ומצאתי בשו"ת תשב"ץ ח"ב סי' ס"ז כ' כן אהך בקידושין דבאים כאחד עש"ה ונזכרתי דבתבואות שור סי' ה' סק"ב כ' דיכול ההקדש לחול עם השחיטה יחד בקדשים ע"ש:

דף י:

לא כשר ולא דכי טהור, נ"ב גי' הרי"ף לא כשר לא דכי לא טהור:.
שם ר"ן ד"ה תניא כ' ואית דגרסי כו' נ"ב ע' גי' הרי"ף ומ"ש מומי מומתא הרי אלו כינויין ושבועה ע' פי' הרא"ש דשבועה מתרגמינן מומתא וכינוי מומי מצינו ג"כ בב"מ פ"ה א' מומי עזובה דא:

דף יא.

מאי לחולין לא לחולין כו', נ"ב ע' דוגמת זה בל' חכמים בתוספתא הובאה בר"ש כלים פרק ל' משנה ג' קיתון של זכוכית שניטלו שוליו אם יכול לישב כדרכו רבי מטמא

וחכמים מטהרין ואם מתחלה עשאו לשולים הכל מודים שהוא טמא פי' דאם מתחלה עשאו בלא שולים ותיבת "לשולים" כמו "לא שולים" הכל מודים כו' ע"ש בר"ש:

דף יא:

אלא כגון דמחית כו', נ"ב ע' שו"ת הריב"ש סי' ש"נ וע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתנ"ו:

דף יב.

כיום שמת בו אביו, נ"ב ע' שו"ת מהר"י מינץ סי' ט':
שם ר"ן ד"ה והא נותר כ' שהרי מכיון שנתפגל אין זריקתו מתירתו, נ"ב כן הוא מימרא דר' גידל אמר רב במעילה ג' ב' וע' מנחות מ"ז ב':

דף יג.

שמצוה להקדישו, נ"ב אעפ"י שקדוש מאיליו מ"מ ענין המצוה שיהי' האדם מסכים מרצונו הטוב אל ההקדש שהקדישתו התורה ויש לו דוגמא ברמב"ם ה' עבדים פרק ב' הי"ב מצוה לומר לו צא בשעת יציאתו ואעפ"י שלא אמר לו הרי הוא יוצא בחנם ועוד נ' הענין כאן דקרא דהזכר תקדיש מורה דנתנה תורה כח לאדם באמת להקדיש קדושת בכורה דאל"כ הרי אין זה מקדיש רק אומר בעלמא תיבות הרי זה הקדש וע"כ דהקדש האדם חל באמת ויש בבכור הקדושת מן האדם שהקדישו כאשר לכל הקדש ומה שהתורה מקדשת הבכור מאיליו הוא רק אם אין האדם מקדישו אז התורה עצמה נותנת לו קדושה וחלה אז הקדושה מאילי' אבל אם האדם מקדישו אז אין התורה מקדישתו כלל באמת וקדושת האדם הוא שיש בו וה"נ מוכח כאן ל' הגמ' דאמר ומאן דשרי כי לא מקדיש לי' מי לא מיקדיש ומשמע דהשתא דמקדיש לי' לא מיקדיש באמת מעצמו ואין הקדושה בו חלה מאיליה ואך קדושת האדם הוא שיש בו ודו"ק היטיב מאוד ובזה מובן טעמא דר' יעקב דחשיב לי' דבר הנדור דאינו מובן כלל לכאורה דמה בכך דמצוה שיאמר בפיו "ה"ז הקדש" מ"מ סוף סוף קדושת הבכור הרי אינה מדיבורו רק מעצמו ואיך יוכל להתפיס מה שאוסר הוא במה שאיסורו מעצמו ולא ממנו וה"ז ככל שאר דבר האסור ואך להנ"ל ניחא דגם הבכור אם מקדישו הרי יש בו הקדושה מן האדם באמת כבכל הקדש ושפיר הוי דבר הנדור ואידך מ"ד ס"ל דכיון דאילו לא הקדישו הרי ג"כ הי' קדוש שאז הרי הית' התורה נותנת לו הקדושה לכן אין זה דבר הנדור כיון דלא חידש בהקדישו דבר כדי שלולי ההקדש לא הי' ודו"ק היטיב מאוד וע' תוס' ב"מ ט"ט ב' ד"ה

קוצץ דכתבו דאם הפועל קוצץ לאכול מה שלולי הקציצה ג"כ יש לו לאכול מה"ת לא אהני הקציצה ליחשב מקח לחייב במעשר עש"ה ויש מקום דזה תלוי בפלוגתא דכאן דגם שם אם הפועל קוצץ ודאי אין התורה מזכה לו עוד דלמה לה לזכות אחרי שהוא בלא"ה שלו שלקחו בקציצתו והרי אין התורה מזכה לבעה"ב העושה בשדה עצמו לאכול אחרי דשל עצמו הוא ואוכל בלא"ה כך אם הפועל קנה האכילה ודאי אין התורה מזכה עוד ונמצא דעתה שקנה באמת אוכל רק מכח הקנו' דהא אין התורה מזכה לו עתה ואך דאילו לא קנה ג"כ הי' אוכל דאז היתי' התורה מזכה לו וע"כ אם יש לזה חשיבות מקח מפאת דעתה הרי אין באמת רק המקח או אמרי' דאין לו חשיבות מקח כיון דגם לולי המקח הי' אוכל ע"י זכות התורה דהנה זה דומה לכאורה ממש לפלוגתא דכאן אי חשיב זה הקדש ודבר הנדור מן האדם כיון דעתה שהקדיש הרי אין באמת רק ההקדש שלו א"ד כיון דאילו לא הקדיש אז היתה התורה מקדשת לכן לא חשיב לי' הקדש ונדר ונחשב שאין נודר לגבוה כלום כיון דבלא"ה הי' הבכור קודש ע"י התורה וכך שם נחשב שלא קנה כלום כיון שבלא"ה היתי' התורה נותנת לו האכילה ודו"ק היטב מאוד:

דף יג:

פותחין לו פתח כו' שלא יקל ראשו כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תר"ח דמתבאר מדבריו דכל שהפתח אינו נצרך מדינא רק בע"ה כדי שלא יקל ראש פותחין אפי' שנולד ע"ש וע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' כ"ה דרב באומר לה הרי את טלי כאימא כו' כערלה וככלאי הכרם כו' הוא דצריך פתח דהתפיס עכ"פ בדבר אבל אם אמר כאכילת ערלה כו' וכן אם אמר כע"ז ג"ע וש"ד דנ' כוונתו שכיון לעביר' ואיסור לעבוד ע"ז וג"ע כו' אפי' פתח א"צ דכיון דדומי' דהכי גם מתפיס בדבר הנדור אינו נדר וע"ש דנסתפק דאם אמר הרי את אסורה עלי כאימא כיון דאם אמר בפירוש אסורה יהי' נדר גמור מדאוריתא אפי' בת"ח עש"ה וע' ר"ן לעיל ב' א' עש"ה:

דף יד.

אמר אביי לא אמר כלום מדאוריתא וצריך שאלה מדרבנן נ"ב:

דוגמת זה נדה כ"א א' והא אין אמו חוששת לכל דבר קאמר אמר אביי אינה חוששת לכל דבר מדאוריתא אבל מדרבנן חוששת:

שם הא בעם הארץ, נ"ב ע' שו"ת מהר"ם פדואה סי' ע"ב נזכר כזה גם בנדרי אונסין להצריכו היתר כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים ע"ש וכבר קדומה סברא זאת לחכם

אחד הובא בשו"ת תשב"ץ ח"א סי' קנ"ה והתשב"ץ שם חלק עליו עש"ה וע' לקמן כ"א ב' ארבעה נדרים הללו צריכים שאלה כו' וחידוש שלא הביאו כלל גמ' הנ"ל:
שם וא"ר נחמן ות"ח א"צ שאלה, נ"ב גי' הרי"ף וא"ר נחמן אם ת"ח הוא א"צ וכלשון זה בברכות ה' א' וא"ר נחמן אם ת"ח הוא א"צ:

דף יד:

תניא הנודר בתורה לא יאמר כלום, נ"ב תוספתא שבועות פרק ב' האומר נשבע אני בתורה ובשמים פטור וע' ירושלמי פאה פ"ו מ"ב הובא בר"ש שם אמר בתורה הזאת כו' וע' שו"ת מהר"י ברונא סי' רנ"ד וסי' רב"א:
שם איתמר קונם עיני כו', נ"ב ע' שו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תתע"ב וע"ש שכ' דלהרמב"ם דמדיר עובר הוא ענין איסור של ולפני עור לא תתן מכשול שנתן מכשול לפני חבירו שאסר הנאתו עליו כו' ע"ש ויש לדון הרבה בזה ואכ"מ:

דף טו.

לעולם כדקתני כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תת"ע וע' שו"ת מהר"ם פדוואה סי' אי הך דבל יחל מדרבנן הוא רק בנודר על דבר שאין בו ממש או גם בכל ד' נדרים שהתירו חכמים זרוזין והבאי כו' ע"ש וע' לקמן כ"א ב':

דף טו:

באומר הנאת תשמישך עלי, נ"ב ע' נימוקי יוסף דהקשה דהא מלל"נ ותי' דאפשר לו לקיים מצות פ"ו באחרת ואינו מובן דמ"מ במצות עונה נמי נימא מלל"נ ונ' פשוט דהא דמלל"נ היינו משום דלעול על צואריהם ניתנו וע"כ במצות עונה דאילו הי' מתנה לפני הנישואין שלא יהי' לה עליו חיוב עונה הרי הי' פטור מעונה כמבואר בהגהות החוות יאיר על הרי"ף ב"מ פ' השוכר את הפועלים דקי"ט ע"א ע"ש או אם הי' מתנה אפי' בשעת נישואין ע"מ שתמחול לו העונה דג"כ הי' תנאו קיים ע' שו"ת תשב"ץ ח"א סי' צ"ד ונמצא שכל החיוב הוא רק ממה שהוא עצמו חייב את עצמו שאילו לא רצה לחייב עצמו הרי הי' פטור באמת וע"כ אין זה עול מן השמים רק שהוא עצמו מחייב עצמו בכך ורק מצות פ"ו דא"א לו להפטר שפיר היא כשאר המצוות דלעיל כו' וע"ז הא שפיר התי' דאפשר באחרת:.

דף טז.

שאוכל ב' לשונות משמע, נ"ב היינו בניחותא ובל' בתמי' והמובן לפי הענין ודוגמתו בק"ק צ"ג א' יש הן שהוא כלאו ויש לאו שהוא כהן ע"ש בתוס':

שם זה חומר בשבועות מבנדרים, נ"ח ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' קכ"ד הקשה מדוע לא תני נמי חומר בשבועות כו' שאסור לשאול על השבועה וכדכתי' נשבע להרע ולא ימיר ובכתובות ע"ז ב' מי איתשל אשבועתי' כו' ואילו אנדר שרי לאיתשולי ותו' דכיון דבנדר אדרבה מצוה לאיתשולי א"כ ה"ל נמי חומר בנדרים מבשבועות ומש"ה לא תני לי' כי היכי דלא חשיב בהדי שדה ענין ומחצה (ב"ב קי"ד ב') דהלכתא כר' יוסף בזוזי (שם ל"ב ב') משום דבהא מילתא גופי' הילכתא כרבה בארעא עכ"ל ולולי דבריו ז"ל י"ל דבעצם לא חשיב כלל קולא וחומרא מה שבזה הדבר מצוה ובזה הוא איסור דכיון דמחולקים מקצה אל הקצה לכן נשארו שניהם ממילא בערך השיקול והשיווי ודו"ק וכמוהו בתוס' סנהדרין נ"ט א' ד"ה ליכא דמהא דעכו"ם ששבת חייב מיתה ליכא לאקשויי דמי איכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור דז"א דכיון דבישראל מצוה לשבות לא שייך איכא מידי כו' ע"ש והרי מבואר שם ברש"י דהא דמי איכא מידי כו' הטעם דכשיצאו ישראל מכלל ב"נ להחמיר יצאו ולא להקל ע"ש וא"כ ע"כ דמה שהוא מצוה לישראל לא חשיב תו קולא מה שאסור לעכו"ם ולא להם כיון דישראל אדרבה חמורי מיני' בקצה השני דהוא מצוה להם וה"ז ממש כסברא הנ"ל וע"ע בענין שאלה אשבועה ואנדר בח"א מהרש"א יבמות ק"ט ב' ע"ש בשם היפה מראה שעמד ע"ז דאיך יתכן שיהיו שבועה ונדר מחולקים מקצה אל קצה שבזה השאלה מצוה ובזה איסור עש"ה והנה דוגמתו ישראל ועכו"ם בשביתה וכנ"ל וע' יומא פ"א א' מה למלאכה שכן נוהגת בשבתות וימים טובים תאמר בעינוי שאינו נוהג בשבתות וי"ט ולכאורה להנ"ל אין זה קולא בעינוי כיון דבשבת ויו"ט הוא ההיפוך דמצוה לאכול [לדיעות דעונג שבת דאוריתא] ואולם הא בורכא דזה רק בענין היום שייך לומר דאין יום השבת קיל מיוה"כ במה שאין חיוב עינוי בשבת כיון דיש בו חיוב היפוכיי לאכול אבל בעצם ענין העינוי דיוה"כ שפיר הוא קולא דמה שאין נוהג בשבת ואין מעדיף בעינוי מה שבשבת מצוה לאכול ואך כך יש לדון דכיון דבשבת ויו"ט מצוה לאכול א"כ הא לא שייך בהו עינוי כיון דהעינוי אסור ומדריגת היום אוסר העינוי וא"כ מה זו פירכא תאמר לעינוי שאין נוהג בשבתות כו' הא עינוי לא שייך בשבתות כו' [דרק אילו הי' מותר להתענות בשבת א"כ הא שייך ואז שפיר הוא קולא מה שאין חיוב להתענות בשבת ואין העינוי נוהג בשבת לחיוב ומשא"כ עתה דאסור באמת להתענות בשבת א"כ הא לא שייך עינוי בשבת לפי מדריגת היום וא"כ

הא הו"ל פירכא ממילתא דלא שייך ודו"ק היטיב מאוד] ואולם כבר הארכתי בציונים לתורה דעושין פירכא גם ממילתא דלא שייך עש"ה:

שם וחומר בנדרים מבשבועות כו', נ"ב ע' ס' הפרדס לרש"י בליקוטים שבסוף הספר (ד"ס ע"ב דפוס ווארשוא) ד"ה וששאלתם מי שנשבע שלא לעשות כו' וז"ל כך ראינו כי כל הנשבע שלא לעשות מצוה או שיעבור עביר' זו היא שבועת שוא שחייבין על זדונה מכות כו' אבל, בנדרים צד חומר דתני' חומר בנדרים מבשבועות כו' כגון האומר אם לא אעשה סוכה אני נותן זהב לצדקה אעפ"י שהוא עושה סוכה חייב לתת זהב לצדקה עכ"ל וצריך ביאור רב והיא שם אחת מתשובות רבינו האי גאון ורבינו שרירא גאון ע"ש:

דף יח.

אם נשאל הראשונה שני' חלה עליו, נ"ב ע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' תקפ"א דאם נשאל על שניהם כאחת הותרו שניהן וגדולה מזו אם נשאל על השני' הותרה השני' והראשונה קיימת וע"ש עוד דאם נשבע על תנאי שאם ישאל ויתירו לו השבועה תחזור ותחול ואם ישאל עוד תחזור ותחול עוד עד לעולם מ"מ יכולין ג"כ להתיר השבועה ותנאי' כאחת ואינה חוזרת לחול עוד ע"ש אריכות וע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' קפ"א וע"ע שו"ת הר"ן סי' י"ז אותיות י"א י"ב י"ג:

שם ר"ן ד"ה הב"ע הביא ירושלמי אבל אם הזכיר שבועה ואח"כ נדר הנדרים חלין על האיסורין, נ"ב עמ"ש בזה בשו"ת הרשב"א ח"ד סי' ס"ו וט"ע אריכות שם סי' ק"ט:

דף יח:

ופירושם להקל, נ"ב ע' שו"ת חוט המשולש טור א' סי' י"ג אותיות ג' ד':

דף כ.

אין נזקקין לו עד שינהוג כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"א סי' קנ"ה דהנודר שלא תהי' פלונית אשתו ועבר ונשאה אין מתירין לו עד שיגרשנה ויפרוש ממנה כימים שהית' אשתו ע"ש וא"ש שיגרשנה ולא די בהפרשה בעלמא הוא הוספה מסברתו ואין לו ראי' ע"ז מכאן וע' יבמות ל"ו ב' ובתוס' וראשונים שם:

שם בעבור תהי' יראתו על פניכם זו בושה, נ"ב יבמות ע"ק א':

שם ר"ן ד"ה ולעניין כ' אפ"ה כיון שאם אתה מעכבו באיסורו אתה מכשילו כו', נ"ב טעם הדבר דיש להתיר מכח זה הוא עפ"י גמ' קידושין כ"ב א' מוטב שיאכלו ישראל בשר

תמותות שחוטות ואל יאכלו בשר תמותות נבילות, שו"ח תשב"ץ ח"ב סי' כ"א וע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' פ"ת בסופו:

דף כ:

אינו מספר כו', נ"ב פי' משמש מטתו ודוגמתו כתובות י"ג א' ראוה מדברת כו' דמפרש לי' ר' אסי נבעלה ומאי מדברת לישנא מעליא וכן בסנהדרין ק"ז א' אפי' בשעת חליו של דוד קיים י"ח עונות שנא' יגעתי באנחתי אשחה בכל לילה וברש"י אפי' בשעת אנחתי אשחה בכל לילה עכ"ל ונ' ג"כ דמפרש אשחה מל' שיחה ודיבור והוא כינוי לתשמיש וע"ש ברש"י להלן דמפרש באופן אתר ולולי פירושו י"ל כנ"ל:

שם מגלה טפח ומכסה טפח, נ"ב ע' פירושו בר"ן ודוגמתו בשבת ע"ד ב' שרי חד פש"ה ברש"י וע"ע סנהדרין נ"ח א' נשא אשה ובתה כונס אחת ומוציא אחת וע"כ הכוונה דאחת נשארת כנוסה לו ומוציא את השני' ע"ש פי' הב' ברש"י דאיירי בנשא גיורות וע' תוס' יבמות צ"ח ב' ד"ה נשא עש"ה דמוכרח דלפי' זה האי כונס על כרחך פירושו כנ"ל וע"ע מועד קטן י"ג ב' פותח אחת ונועל אחת ושם על כרחך הכוונה ג"כ דפותח אחת ואחת נשארת נעול עש"ה וע"ע עירובין פ"ט ב' פעמים שהדקה לאיסור ובתוד"ה ועשה כתבו ול' פעמים שהדקה לאיסור צריך ליישב דהדקה אינה עושה לא איסור ולא היתיר עכ"ל ע"ש דכוונת שהדקה לאיסור היינו ג"כ שנשאר האיסור דמעיקרא ואין הדקה מתרת עש"ה וע"ע ב"ב י"ב א' ותוס' שם ד"ה אטו דמה שאמרו משחרב ביממ"ק ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לחכמים וכן ניטל טעם ביאה וניתן לעוברי עביר' היינו דמה שמחכמים בו' לא ניטל קרינן לי' ניתן עש"ה וע"ע ב"ב פ"ו א' ומדכליו דמוכר ברשות לוקח לא קנה ע"ש הכוונה דלא קנה למוכר ואף דבמוכר לא שייך קנה שהרי הוא שלו ואך הכוונה שאין הכלים מחזיקים קניינו שיש לו בדבר עד עכשיו לעכב שלא יוקנה ללוקח והחזקת הקניין קרינן לי' קנה וע"ע יומא כ"ג א' כל ת"ח שאינו נוקם כו' ע"ש דהכוונה שאינו מוחה באחרים הנוקמים בעדו ומניחם לנקום ומה שמניח לנקום ומעמיד נקמתם ואינו מונעו קרינן לי' נוקם עש"ה ותבין וע"ע נדה ס"א ב' שלא הותרו בגדי צבעונין לאשה אלא להקל כו' ע"ש דמאי דלא נאסרו ונשארו בהיתירן קרינן לי' הותרו:

שם בני שנואה, נ"ב קפידא זאת יש ג"כ אם היא שונאתו דאם היא שונאתו ממילא הוא ג"כ שונאה דכמים הפנים לפנים כדאמרי' ביבמות קי"ז א', שו"ת מהרי"ו סי' קפ"ו ע"ש:

דף כא.

שניהם רוצין כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקי"א וע"ש שכ' דאפי' במעמיד דבריו כגון שאומר דעתי הי' בשעה שנדרתי שלא ליתן החפץ בפחות מד' כו' יכולין להתיר ע"י פתח שיאמרו לו אילו היית יודע שלא יתן אלא ב' כלום נדרת כו' ע"ש:

דף כא:

אומרים לו לאדם לב זה עליך, נ"ב ע' תוספתא במכלתין פרק ה' ריב"ב אומר אומרים לו אילו הי' לך לבזה היית נודר אם אמר לאו ה"ז מותר עכ"ל התוספתא ובעל תנא תוספאה פי' שם במנחת ביכורים בד"ה לבזה וז"ל לחרפה מה שנדר עכ"ל ובמחכת"ה טעה מאוד כי תיבת לבזה נכתבת בתוספתא בטעות וצריכה להחלק והיא ב' תיבות לב זה והוא כהך דכאן:

דף כב.

הנודר כאילו בנה במה, נ"ב ע' ר"ן דהביא מירושלמי דחטא הנדר הוא במה שאוסר על עצמו דבר המותר ומצער עצמו וע"ע ירושלמי ע"ז פ"א ה"ט דמבואר שם ג"כ כן ואין לא אכיל הוא חטא על נפשי' ע"ש בפני משה:

דף כב:

אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם כו', נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קפ"ב:
שם אין נזקקין לאלק"י ישראל, נ"ב בחידושי הערותי דאולי הטעם מפאת דאם יתירו לו נמצא דלא הועילה שבועתו כלום דחכם עוקר מעיקרו וה"ל למפרע ממ"ש לבטלה ומובן בזה רש"י ד"ה חוץ מקונם אשתי דכ' לפי שאמרה תורה כו' והכוונה דכיון דלעשות שלום כו' אמרה תורה שמו שנכתב בקדושה ימחה כו' מש"ה משום שלום כו' לא איכפת לן נמי אי תיגלי מילתא למפרע דהוזכר ש"ש לבטלה וע' שו"ת הלכות קטנות סי' מ"ח ועוד שם סי' כ"ה וע"ע שם סי' קל"ט שמפרישׁ מע"ר ומע"ש ונשאל על המע"ר ומפרישו שנית אי עבר אמלאתך ודמעך לא תאחר דנמצא המע"ש מופרש בהקדמה למע"ר וע"ע שם סי' ט"ו בנודר להתענות ונשאל אי יהיו ברכות ענינו למפרע ברכה לבטלה וע"ע שם סוף סי' קכ"ט:
שם חוץ מקונם אשתי כו', נ"ב וברש"י לפי שאמרה תורה שמו שנכתב בקדושה ימחה כו', ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' קכ"א קכ"ב עש"ה:

דף כג.

ר"ן ד"ה והיתר נדרים כו', דמשמע הא במקום שיש חכם אין מתירין כו', נ"ב ע' שו"ת חות יאיר סי' קכ"ט וע"ע ס' חידושי גור ארי' שבת מ"ו ב' אהא דאמר שם ת"ש נשאלין לנדרים של צורך השבת בשבת ואמאי לימא מי יימר דמזדקק לי' חכם התם אי לא מזדקק לי' חכם סגי לי' בג' הדיוטות הכא (גבי בכור) מי יימר דמזדקק לי' חכם ובס' חידושי גור ארי' שם כ' ואע"ג דגבי בכור נמי במקום שאין חכם ג' הדיוטות מתירים התם במקום שאין חכם אבל במקום שיש חכם אסור לג' הדיוטות להתיר הבכור ומי יימר דאין חכם שם שיתירו ג' הדיוטות הבכור כך יראה עכ"ל ז"ל ומוכח דס"ל דבנדר מותר לג' הדיוטות להתיר אפי' במקום שיש חכם וצ"ע מגמ' דבכורות המובאה בר"ן כאן:

דף כג:

יעמוד בר"ה כו', נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת מעיל צדקה סי' ב' ד"ה ועדיין חל עלינו כו' וע' שו"ת גאונים בתראי סי' ל"ב דכ' וצריך שיתנה דווקא על כל ביאה וביאה וע"ע שו"ת חוט המשולש טור ג' סי' ז' משי"ש ויש לי ספק בעניין זה אם צריך להתנות בכל שבת או אם די להתנות בשבת אחת לכל השנה כו' והביא ג"כ מהך דכאן עש"ה וע' שו"ת שבות יעקב סי' קכ"ז וע"ע שו"ת הלכות קטנות סי' פ"ח:

שם איבעי' להו פליגי רבנן כו' ואת"ל פליגי הלכה כמותו כו', נ"ב כעין זה בב"מ דכ"ד ע"א, גליון הגרע"א והוא עוד ביבמות ק"ח א' ובשבת קל"ו א':

שם ר"ן ד"ה ולענין הלכה כ' ומיהו אמרו בתוספות כו', נ"ב ע' שו"ת חוט המשולש טור א' סי' מ"ג וע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קע"ו דכל נדרי אינו מתיר אלא שבועות שגגות ע"ש:

דף כה.

אישתבע לי' דפרעתי', נ"ב גי' הר"ן דיהבית לי' זוזך וע' בארוכה יותר בזה בשו"ת הרשב"א ח"ד סי' ר"מ:

שם אלא משה רבינו מילתא דלא טריחא נקט, נ"ב ע' חידושי הר"ן ב"מ ב' א' ד"ה שאין לו בה פחות מג' חלקים דכ' ואעפ"י שכל הנשבע על דעת ב"ד הוא נשבע מיהא שמעי' שאין סומכין על דעת ב"ד אלא במקום שא"א לישבע בלשון ברור אבל במקום שאפשר לפרש הדברים טפי עדיף דטפי מיסתפי איניש כשמזכירים לו צד השבועה שעובר בה משאילו הי' נשבע בסתם אעפ"י שעל דעת ב"ד הוא נשבע ועל דעתם הוא עובר עכ"ל וצע"ג מכאן:

דף כה:

שאני אוכל ושאני שותה כו', נ"ב ע' ר"ן וע' שו"ת מהרי"ט סי' י"ט:

דף כז.

או שחלה בנו, נ"ב ט' שו"ת תשב"ץ סי' א' ד"ה עוד יש אונס אחר דכ' דנהי דגם אונס דבן מיקרי אונס לעניין נדרי אונסין כו' מ"מ לעניין גט מעושה לא הוי מעושה רק כשהעישוי בגופו דעור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו אבל אונס דבנו אפי' הוציאו בנו להריגה אם לא יגרש אשתו וגרשה להציל בנו אם לא מסר מודעא גיטו גט ולא חשיב גט מעושה כיון שאין העישוי בגופו ע"ש ולעניין אם הנשבע או הנודר דבר לחולה נחשב נדרי אונסין דעשה רק לנחת רוח שלו שלא תיטרף דעתו ע' שו"ת שבות יעקב סי' קס"ח וע"ע שם ח"ב סי' פ"א וע"ע בזה אריכות בשו"ת רד"ך בית י"ז חדר יו"ד וע"ע אריכות בשו"ת עבודת הגרשוני סי' יו"ד:

דף כז:

רש"י ד"ה דילמא אונסא דמיגליא שאני כ' ומיבעי לי' לאסוקי אדעתי' ודילמא אסיק אדעתי' ואפ"ה לא התנה כו' נ"ב והוקפו תיבות "ודילמא אסיק אדעתי'" בתוך חצאי עיגול ולא ידעתי מי הקיפם והנה הובאו דברי רש"י אלה ככתבם וכלשונה בשו"ת חוט המשולש טור א' סי' כ"ח וכתב שם פירוש עליהם ע"ש וע"ע שם טור ב' סי' כ"ה דהביא ג"כ דברי רש"י אלה ופירשם ג"כ כבתשובה הקודמת ע"ש:

דף כח.

כיון דאמר יאסרו איתסרו כו', נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך ס' תתקל"ח:
שם באומר בלבו היום, נ"ב ע' שו"ת רד"ך בית י"ז חדר י' וע' שו"ת משפטים ישרים סי' קפ"ג וע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ט' וע' שו"ת מהר"י ברונא סי' פ"ג וס' ק"כ:

דף כט.

קדוה"ג לא פקעה בכדי, נ"ב ע' ר"ש מע"ש פ"ה מ"א דדפמש"ש בשם בה"ג פקע קדושת נטע רבעי בשנה ה' מאיליו וקדושה דשם הוא קדוה"ג כיון דגם אחר הפדיון קודש ודו"ק:

דף ל.

תיפשוט כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' אלף מ':
שם ר"ן ד"ה ואשה נמי כפדאוה אחרים כו' כ' אלא מכיון שהיא מסכמת לקידושי האיש היא מבטלת דעתה ורצונה ומשוי נפשה אצל הבעל כדבר של הפקר והבעל מכניסה לרשותו כו', נ"ב וודאי אין הכוונה דנעשית הפקר ממש דא"כ הי' גם אחר יכול לקדשה רק הכוונה דנעשית הפקר לגבי המקדש והוא זוכה בה וזה האמצעיות הוא שיש בקידושין שהיא נעשית תחלה כעניין הפקר לגבי דידי' לבד ואח"כ הוא זוכה בה ונעשית שלו ויש מעין דוגמא לזה בחידושי הר"ן ב"מ י"א א' ד"ה אלא הא קמ"ל כו' ע"ש שכ' י"ל דכל שלא היה כאן שכחה כלל לא שכחת ב"ה ולא שכחת פועליו א"א שתזכה לו שדהו כו' דהא ממונו הוא ורחמנא אפקרי' לכשישכחנו אבל הכא כיון ששכחוהו פועלים כבר נכנס בכלל שכחה דלעולם אינה שכחה עד שישכחנו בעה"ב ופועלים כדאיתא במס' פאה רפ"ו וכיון שנכנס לכלל שכחה הרי הוא כאילו יצא מרשותו של בעה"ב ועניים לא זכו לפי שעדיין לא נגמרה שכחה אז עד שישכח בעה"ב ולפיכך כשעומד בצד שדהו זכתה לו שדהו כזוכה מן הפקר עכ"ל וגם שם הרי אין נעשה ע"י שכחת אחד הפקר לכל דהא אין יכולים לזכות רק העניים ורק העניין ג"כ דע"י שכחת אחד דפועל או דבעה"ב הדבר יוצא מרשות בעלים ונעשה הפקר לגבי העניים וע"י שכחת הב' הס זוכים בה ונעשית שלהם והוא דוגמת האמצעיות דכאן דהאשה נעשית הפקר לגבי האיש והאיש זוכה בה ונעשית שלו ויש לדון בר"ן ב"מ הנ"ל, דמניין לנו דכיון דצריך ב' השכחות דפועלים ודבעה"ב לכן אחת מהן פועלת פעולה קצתית מיהת להוציא מרשות בעה"ב הא יש פלוגתא בכמו זה ביבמות ק"ד ב' ובכ"ד בב' דברים המתירין אי כל חד מינייהו פועל פעולה קצתית עכ"פ א"ד כ"ז שאין גם שניהם אין אחד מהם פועל כלום עש"ה ויש להאריך בזה מכ"ד ואכ"מ:

דף ל:

לאפוקי דגים ועוברים, נ"ב ע' סנהדרין פ"ה ב' דהוזכר שם הנאה מעובר דאוקמה לאשה עוברה באפי זיקא וע' שו"ת שבות יעקב סי' ע"ג והי' לו להביא מגמ' מפורשת דסנהדרין הנ"ל דלא משכחת הנאה מעובר רק באוקמא באפי זיקא אבל שאר תשמישין אם משמש בהאם אינו נהנה בזה מן העובר:

דף לא.

והאיכא ישמעאל כו', נ"ב ע' שו"ת הריב"ש סי' ל"ח וע' שאילת יעב"ץ סי' קמ"ד וע' שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' מ"ג:

שם מתני' בזבינא דרמי כו', נ"ב מה שמתבאר מסוגיין דזבינא דרמי כו' הנאת מוכר ולא לוקח וחריפא להיפוך ושוה בשוה הנאת שניהם ועוד חילוקים בין יותר משויו כו' ע' בר"ן בעמוד ב' צע"ק ריש ע"ו דאסור לשאת ולתת עמהם במקח וממכר דאזיל ומודי והי' ראוי להיות חילוק בין חריפא לרמי כו' וקונה ביותר משויו כו' וצ"ל דאין תלוי שם במה שהוא הנאה בעצם דבכל פנים עכ"פ אזיל ומודי הואיל ובא לידו דבר חדש או מעות או חפץ ויל"ע עוד מפרקמטיא בחוה"מ דהי' ראוי להיות מותר למכור בזבינא דרמי או ביותר משויו וליקח בחריפא או בפחות משויו וע' שו"ת הרא"ש כלל כ"ג סי' ד' דמשמעות דבריו שם דגזרי' בכל מכר אטו מוכר בפחות וכן בכל מקח אטו מקח ביותר ע"ש וע' ר"ן לקמן מ"ג א' ד"ה אביי אמר גזיר' לשאול אטו להשאיל עש"ה וע' מה שציינתי שם בגליון משו"ת שבות יעקב וע"ע שו"ת הרשב"א ח"ד סי' פ"ו שכ' ואם תקשה ג"כ מפני מה אמרו (במוחרם) לא נשכר ולא נשכרין לו לימא לא יהנה מהנין לו (וכמש"ש הרשב"א בתשובה דכל הנאה אסורה) לא היא דאי אמר הכי ה"א דנשכר ונשכרין לו דפעמים הנאת השוכר היא ושוכרין אותו ופעמים הנאת פועל ונשכרין לו ולפיכך אמרו שאפי' נשכר ונשכרין לו אסור עכ"ל ומשמע דהיכא דנאמר איסור הנאה סתם אין בכללו כל כה"ג משום גזיר' ויש לדחות דמ"מ הי' מקום לטעות בכך ולכן ניחא לי' למיפרש לא נשכר כו' וחשיב לי' רבותא טפי וע' ב"ב קס"ז ב' במשנה כותבין שטר למוכר כו' והלוקח נותן שכר ע"ש דמבואר דמכירת שדה היא תמיד הנאת לוקח ואפי' במוכר שדהו מפני רעתה ע"ש קס"ח א' בגמ' וברשב"ם ד"ה מפני רעתה וע"ע ירושלמי דמאי פ"ב ה"ד דמוכר במדה דקה המוכר משתכר והמוכר במדה גסה הלוקח משתכר עש"ה וע"ע ש"ס ב"מ ס"ה ב' משכן לו בית כו' בשויהין מותר ומשמע דמכיר' בשיווי תמיד אינו הנאת לוקח מדלא חשיב רבית מה שמוכר דווקא לזה ולא לאחר ולא קמחלק בין זבינא חריפא ומציעא ורמי על אפי' ודו"ק וע"ע ב"מ קי"ב ב' דדן הש"ס בעניין שכירות פועל הנאת מי היא טפי אם של בעה"ב או של הפועל עש"ה וע"ע ש"ס ב"מ פ' ב' בההוא הנאה דקא שביק כ"ע כו' ע"ה וע' ש"ע יו"ד סי' ק"ס סעי' כ"ג וע' ר"ן ע"ז פ' ר' ישמעאל דף שנ"ד ע"ב מדפי הרי"ף ממ"ש ותמיהני דאי הנהו פירי דגינה רמי על אפה דעכו"ם היכי שרי כו' עש"ה מה שחלוק שם בזה עם הרמב"ן ז"ל:

דף לא:

מותר בערלי ישראל, נ"ב ע' ס' קרבן חגיגה סי' כ"ו דעבד ערל שפיר ערל מיקרי עש"ה וע"ע ס' באר יעקב חיו"ד סי' רי"ז דכ' דאם נדר ממולים אסור גס בעבד מהול כו' ע"ש וזה פשוט וודאי רק דלכאורה גם בעבד ערל הי' לו להיות מותר דגם עבד ישראל הוא דמחויב במצות כאשה אולם בגיטין כ"ג ב' מוכח דלא מיקרי ישראל ויש לדחות ויש להאריך בזה מכמה דוכתי ואכ"מ וע"ש עוד בס' באר יעקב חידוש דנודר מערלים אסור גם בישראל מומר לעכו"ם וכן במומר לערלות דמיחשבי ערלים ע"ש וצע"ק מפסחים צ"ו א' דמומר מותר בתרומה וע' יבמות ע"א א':

דף לב.

גדולה מילה ששקולה כנגד כל המצוות כו', נ"ב ע' מכילתא שלהי פ' בא עה"כ כל בכור אדם בבניך תפדה וז"ל ריה"ג אומר הואיל ואמרה תורה פדה את בניך ולמד אח בנך תורה אם למדת על ת"ת שאם לא למדו אביו הוא מלמד לעצמו כך אם לא פדאו אביו הוא פודה א"ע לא אם אמרת בת"ת שהוא שקול כנגד הכל (כנגד כל המצוות) כו' מילה תוכיח שאינה שקולה כנגד הכל ואם לא מלו אביו הוא מל א"ע עכ"ל וצ"ע דדוחק לעשות פלוגתא בזה בין רבי לריה"ג וע' גיטין ס' ב' לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבע"פ שנא' כי על פי וגו' וי"ל דלא פליג אהך דרבי דכאן דתרתי ש"מ ודע דמצינו עוד דברים דשקולים כנגד כל מצוות שבתורה והם ע"ז וציצית ע' לעיל כ"ה א' וישיבת א"י ע' תוספתא ע"ז פרק ה' וכן בסיפרי ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' רפ"ח וכן צדקה וגמילות חסדים ע' תוספתא פאה פרק ד' וע' ב"ב ט' א' וכן שמירת שבת בזכרוני מן המדרש דשקול כנגד כל מצוות שבתורה ויליף לי' מקרא דעד אנה מאנתם לשמור מצותי וגו' הנאמר על חילול שבת ואיני זוכר עתה מקום המדרש הזה ונזכרתי דהוא בירושלמי כאן ובברכות פ"ק הלכה ב' ע"ש וע"ע מהרי"ל ה' לולב דקמ"ט דכל המקיים מצות לולב כאילו קיים כל התורה ע"ש וכן הוא ברוקח סי' רי"ט דלולב שקול ככל התורה כולה ע"ש וע"ע רוקח סי' רצ"א כ' פסח במילוי פה סמך חת בגימ"ט תרי"ג עכ"ל משמע שר"ל ג"כ דפסח שקול כתרי"ג מצוות וע' חידושי רמב"ן יבמות ג' דכ' אהא דילפי' דעדל"ת מכלאים בציצית וז"ל הקשו בתוס' מה לציצית שכן שקולה כנגד כל המצוות ולי נראה דלא דייקינן הכי בשכרן של מצוות דהא לקמן דקס"ד למימר שאני לאוי דשבת דחמירי מסקי' דתנא גמר מיניהו ולא פריך ה"נ לא פרכינן וכ"ש הוא דלאו דשבת לדינא חמירי ועשה דציצית לא חמור אלא למתן שכרו ואי אתה יודע מתן

שכרן של מצוות עכ"ל וע' סיפרי פ' שלח עה"כ וראיתם אותו וזכרתם וז"ל מגיד שכל המקיים מצות ציצית מעלה עליו הכתוב כאילו קיים כל המצוות והרי דברים ק"ו ומה מקיים מצות ציצית מעלים עליו כאילו מקיים כל המצוות ק"ו לכל מצוות שבתורה עכ"ל והוא לכאורה לגמרי היפוך הגמרא דידן והנה עפ"י הסיפרי מובן מאי דנאמר דין עדל"ת בכלאים בציצית דווקא וילפי' מיני' לכה"ת דאילו נאמר במצוה אחרת לא הי' אפשר ללמוד ציצית מיני' כיון דציצית קל מכלהו וכדמוכח מק"ו שעושה הסיפרי ודע דעפ"י דברי הרמב"ן יבמות הנ"ל יתיישב מה שיש להקשות ג"כ דמדוע שומר אבידה פטור מפרוטה דר' יוסף מטעם עוסק במצוה כו' הא עוסק במצוה דפטור ממצוה מק"ש הוא דילפי' וא"כ הא אין ללמוד רק אמצוה דומי' דק"ש ולא אצדקה דחמירא מינה דשקולה כנגד כל המצוות וכתוספתא פאה הנ"ל ואולם לרמב"ן הנ"ל ניחא דאין זה פירכא ויש לדבר עוד הרבה בזה ואין הגליון מספיק וע"ע שו"ת הלכות קטנות סי' נ"ד בדברי המני"ח שם ע"ש:

דף לב:

אבל משאיל לו חלוק וטבעת וטלית ונזמים, נ"ב צע"ק מדוע נקט חפצים אלו דווקא וא"ל דדיבר בהווה דחפצים אלו הדרך לשאול זה מזה דהא חשיב גם טבעת וביבמות ק"כ ב' דטבעת לא מושלי אינשי משום דחיישי לזיופא ולא חיישי' בטבעת לשאלה מש"ה אף דבשאר כלים חיישי' לשאלה ע"ש:

דף לג.

באומר הנאה המביאה לידי מאכלך עלי, נ"ב בשו"ת קטנות ח"ב סי' קס"ג כ' דהשולח מעות כסות וכלים למשלוח מנות בפורים יוצא י"ח אם יוכל המקבל למוכרם מיד ולקנות בהם צורך סעודה ודייק מכאן דהנאה המביאה לידי מאכל כמאכל דמי ע"ש ואין הראי' מכאן מובנת כלל דהא כאן איירי באומר בפירוש הנאה המביאה לידי מאכל אבל מנות דקרא דפירושו מיני מאכלים אין כולל דבר המביא לידי מאכלים:

שם וטבעת לראות בה מהו, נ"ב דוגמא לזה ב"מ צ"ו א' שאלה לראות בה מהו וע"ש וע"ע דוגמא ב"ב קמ"ט א' יראה בהן מהו:

שם ר' אליעזר היא, נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' אלף מ"ב:

דף לג:

דקא מהני לי' פרוטה דר' יוסף, נ"ב ראיתי קושי' בספר יד אלעזר סי' ל"ד דמנ"ל דעשה דהשבת אביד' תפטור מצדקה הא כל דין עוסק במצוה דפטור ממצוה מק"ש הוא דילפי' בברכות י"א א' וק"ש הרי הוא רק עשה גרידא וא"כ מנ"ל לפטור מצדקה דאית בה ג"כ תרי לאוי לא תאמץ ולא תקפוץ וכמ"ש תוס' כתובות מ"ט ב' ד"ה אכפיי' עמש"ש בזה ולדידי הנה בפשיטות לק"מ דלאוי דלא תאמץ ולא תקפוץ שייכי רק היכא דמחויב מפאת המצוה לתת ומאמץ את לבבו וקופץ ידו לבל לקיים חיובו ומשא"כ בעוסק במצוה דפטור ממצות הנתינה מן הדין שוב אין כאן איסור אימוץ הלב וקפיצת היד כלל כיון דפטור מלתת ודו"ק ועוד נ' עפמ"ש היריאים סי' י"א וז"ל כתי' בפ' ואתחנן השמר לך פן תשכח את ד' אלקי"ך פי' שלא ישכח אדם מלקבל עליו עול מלכות שמים ולקרוא ק"ש בכל יום ולמ"ד ק"ש דרבנן יפרש שיזכור אדם תמיד את בוראו ואת מצוותיו ופן תשכח לאו הוא כדר' אילא דא"ר אילא כ"מ שנא' השמר פן ואל אינו אלא ל"ת עכ"ל ומתבאר מדבריו דיש גם בק"ש לאוי דהשמר פן וגו' ואפי' לתוס' עירובין צ"ו א' ד"ה השמר דהשמר דקו"ע לכ"ט עשה הוא ע"ש מ"מ י"ל דהיינו דווקא בפסח שם דכתי' ושמרת את החקה וגו' והכוונה שתשמור לעשות הפסח ע"כ הוא עשה ומשא"כ כאן דנאמרה השמיר' שלא לשכוח ע"כ זהו שפיר לאו ואזהרה מלשכוח כמו לא תשכח דעמלק ודו"ק וע' מנחות צ"ט ב' וע"ע בעניין הנאת פרוטה דר' יוסף אי מהני לגבי שואל לפטרו מאונסין היכא דיש למשאיל הנאת פרוטה דר' יוסף דאז אין כל הנאה של השואל בשו"ת משפטים ישרים סי' רס"ו:

דף לד:

פי' הרא"ש ד"ה להורישה לבניו כ' וקמ"ל דחל עלי' הקדש דכיון דבידו לזכות בו כו', נ"ב ע' מעניין הואיל ובידו לזכות בעירובין א' רש"י ד"ה אעפ"י שלא החזיק דכ' הואיל והי' לו כח להחזיק בה מבעוד יום נמצאת רשות זו תלוי' ועומדת ולא הוי הותר למקצת שבת וע' שו"ת חות יאיר סי' פ"א האריך בזה אי זכות של בידו חשוב כזכוי וחידוש שלא העיר כלל מהך דכאן ודעירובין וע"ש בחות יאיר אריכות בכל עניין עומד להעשות אי כעשוי דמי ואיזה בידו מיחשיב מחוסר מעשה ואיזה לא:

דף לה.

מי מעל כו' למעול מקבל יכול דאמר היתירא בעית. איסורא לא בעיתי א"ל מקבל מעל לכשיוציא שכל המוציא מעות הקדש לחולין כסבור של חולין הוא מועל אף זה מועל, נ"ב דוגמתו ב"מ צ"ו ב' מי מעל כו' למעול בעל דהיתירא ניחא לי' דליקני איסורא לא ניחא לי' דליקני כו' אלא כו' בעל מעל לכשיוציא מידי דהוי אמוציא מעות הקדש לחולין: **שם** ר"ן ד"ה ירושלמי נדר מן הככר מהו לחמם כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' אלף כ"ה וע"ש חידוש דהא דיש מעילה בקונמות היינו רק באומר קונם דהוא ל' קרבן ומש"ה אית בי' מעילה כקרבן אבל באומר הנאת דבר זה עלי הוי איסור גרידא ואין בו מעילה וצע"ק מיבמות פ"ח א' וע' רוקח ה' חלה סי' שנ"ט דכ' וז"ל חלת האור לחמם בה ישראל אינו אסור דבירושלמי לגבי נודר מן הככר בעי התם אם יכול לחמם בו ומסיק דמותר עכ"ל ואולי הי' לו גירסא אחרת בירושלמי וגוף מאי דמדמי לי' להך דירושלמי יש לדון בו דהי' נ' מסברא דרק לחמם ידיו בככר חם אין הדרך בכך וה"ל שלכה"נ ומש"ה איבעי לי' לירושלמי אבל לחמם ידיו וגופו אצל האור נ' וודאי מסברא דחשיב הנאה ואסור באיסורי הנאה ואם יהי' נדור מעצים יהי' אסור לחמם עצמו באור שריפתם וא"כ ה"ה בחלה הנשרפת ומחמם עצמו באורה ומטעם אחר יש לדון עוד כאן שריותא דחימום בחלה הנשרפת דאם שורפה מפני הטומאה נמצא שהכליון נצרך בלא"ה מפני מצוותו ונמצא שמה שהוא נהנה בשעת הכליון שוב איננו הנאה של כילוי רק הנאה גרידא כיון דהכליון איננו בשביל זה רק בשביל המצוה וה"ל כהך דמדליקין במבואות האפלים ברשות כהן והיינו משום דכיון דהמעשה נעשית בהכרח בלא"ה עבור הכהן נמצא שמה שהזר נהנה מאורו הנאה גרידא הוא ולא הנאה של כילוי דהכליון נצרך בלעדו עבור הכהן ולכן שרי דרק הנאה של כילוי אסרה תורה ובחידושי הארכתי בזה בעניין הנאת זר מתרומה טמאה בשעת שריפתה ולומר דהך דמדליקין במבואות כו' הטעם משום דמתחללת התרומה בהנאת הכהן וניתרת דכי היכי דשרי כה"ג בזאח"ז בכהן שסך שמן תרומה דבן בתו ישראל בא ומתעגל על גביו כו' ה"נ שרי בב"א דחילולו והיתירו והנאתו באין כאחד זה רחוק קצת ואילו הי' מקום לומד כן היו מתיישבים דברי תוס' גיטין מ"ב ב' ד"ה מעוכב דכ' דאיירי בח"ע וחב"ח ותמהו דבלא"ה הרי אסור בתרומה מפאת הצד חירות ועמש"ש בגליון ולהנ"ל כיון דגם חצי העבדות אוכל כאחד עמו וחצי העבדות אוכל בהיתיר ממילא מתחללת התרומה וה"ל היתיר גם לצד חירות וכנ"ל דגם בב"א אמרי כן אולם יוקשה ע"ז מפ' אלמנה לכ"ג דמבואר דעבד כהן שיש לזר חלק בו אסור בתרומה וכ"ה בירושלמי תרומות דאפי' אחד ממאה אוסר ובתוס' גיטין הנ"ל י"ל עוד

דכוונת האיבעי' לדיעבד אי לוקה דאי נימא דמעוכב ג"ש אוכל א"כ הצד חירות הוא דעבר ואז א"א להלקותו שהרי יולקה גם צד העבדות והוא לא חטא כלום ושפחה חרופה למ"ד דהיא חצי' שפחה וחצי' ב"ח מאורסת לעבד עברי אף דרק חצי החירות מקודש מ"מ שם דגילתה תורה בהדיא דאסורה ולוקה א"כ לכולה הזהירה וחייבה תורה גם לצד העבדות וגזה"כ הוא ומשא"כ כאן בתרומה דלא שייך זה ודו"ק:

דף לה:

הני כהני שלוחי דידן או שלוחי דשמיא, נ"ב ע' ס' חידושי גור ארי' שבת ד' א' ד"ה וכי דכ' דהא דעשה דפסח דוחה עשה דהשלמה לא חשיב חטא כדי שיזכה חבירך דכיון שעל הכהן מוטל להקריב קרבן ישראל עבודה זאת שייכה אליו דהא אילו הי' הישראל כשר להקריב הוי דחי עשה דהשלמה בשביל עשה דפסח והכהן הוא שלוחו לכך בכל מה שאפשר לעשות התיר לו הכתוב דכבר הוא נדחה אצל הבעלים עצמן (דבהו החטא והזכות באדם אחד) והכהן במקום הבעלים הוא עכ"ל וכ"כ עוד בעירובין ל"ב ב' וז"ל שם נ' דכיון שהכהן מוטל עליו מן הדין להקריב קרבן ישראל והם שלוחי ישראל ולפיכך שפיר עובר עשה דהשלמה בשביל קרבן הישראל כי כשם שהישראל עליו מוטל להקריב פסח כך על הכהן להקריב קרבן אשר מחויב הישראל להקריב ולכך דוחה עשה דהשלמה עכ"ל ונ' דהא דכ' דהכהן הוא שליח הישראל הוא לאו דווקא דסברתו זאת הוא אפי' אי כהני שלוחי דשמיא דמ"מ כיון דהוא קרבן הישראל ואצלו הרי הותרה עשה דהשלמה אלא דא"א לו להקריב בעצמו מפאת זרות שלו וע"כ הוטלה ההקרבה על הכהנים ה"ל הכהן במקום הישראל ולא חשיב חטא באחד וזכות באחר ושוב ראיתי גם ברמב"ן בחידושיו שבת ד' א' דכ' ג"כ אהך דעשה דהשלמה דלא חשיב חטא כדי שיזכה חבירך וז"ל ואפשר לומר שאני כהנים דשלוחי ישראל שוינהו רחמנא והוא אינו יכול לזכות מעצמו עכ"ל:

שם ר"ן ד"ה הכי גרס כ' לאו דווקא כר' יהודה כו', נ"ב צ"ע מגמ' נזיר כ"ד א' וע' אריכות בשו"ת חיים שאל' סי' ס"ט:

דף לו.

אם הי' כהן כו', נ"ב ל' התוספתא פרק ב' הי' כה זורק עליו דם חטאתו ודם אשמו מפני דרכי שלום:

שם לימא לי' שליחא שויתיך לתקוני ולא לעוותי, נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' אלף כ"ח דן מכאן דהעושה שליח לשחוט בהמתו ושחטה שליח לע"ז בשוגג דכסבור שאין בזה איסור אין הבהמה נאסרת דא"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי עש"ה וע' קונטרס גבורות שמונים אות ס"א (דנ"ב ע"א מדפי הספר) ד"ה ואולם נראה לומר כו' מה שדנתי שם בפ' הרשב"א כאן דשליחות של גוף העבודה מתבטלת מפאת לתקוני שדרתיך כו' ודנתי שם בזה דראוי לומר דרק העוות הוא דיתבטל עש"ה מש"ש בזה וכעת נזכרתי רש"י ב"מ ע"ד ב' ד"ה ותיפוק לי' דמשמע שם כן דרק על העיוות הוא דאין נעשה שליח מטעמא דלתקוני כו' אבל גוף השליחות אין מתבטלת עש"ה וע"ע שם ק"ח א' בגמ' סבור מינה מצי אמר לי' לתקוני כו' ע"ש דגם שם הכוונה דהעוות יתבטל ויקח המצרן הקרקע ויתן רק מנה ומנה הב' יפסיד דלמנה הב' דהוא עוות לא הי' שלוחו דע"כ אין הכוונה דיתבטל השליחות לגמרי ולא יקח המצרן השדה כלל דהא פשיטא בלא"ה דאין המצרן מוכרח לקחת השדה על כרחו ורק אם רוצה בה לוקחה ונעשה זה שלוחו למפרע וע"כ הכוונה כנ"ל דיהי' בידו ליקח השדה ולא יתן העודף שנתן על שווי' וע"ז א"ל מר קשישא כו' דאין אונאה לקרקעות ואם רוצה המצרן להחזיק בה שיהי' זה שלוחו בקנייתו צריך לתת לו כל הדמים שנתן:

שם הכל צריכין דעת כו', נ"ב ע' ערכין כ"א א' וב' כולה סוגי' וע' שו"ת מהרי"ל סי' צ"ז מש"ש תדע דהא ישראל שהפריש קרבן חובתו כו' עד הא למדת שאין לכהן להקריב אלא במסורת הבעלים עש"ה וכל דבריו שם צ"ע דל"ל ראי' רחוקה דהקרבת הקרבן צריכה דעת בעלים מק"ו מדבעי' עמידת הבעלים ומדוע לא הביא סוגי', ערוכה דעירוכין הנ"ל וגם מסוגי' דכאן לא הזכיר כלום ואולם מכאן אין ראי' רק על ההפרשה לא על ההקרבה:

שם אלא מעתה יביא אדם פסח על חבירו, נ"ב ע' ס' הפרדס לרש"י סי' מ"ז:

דף לו:

ר"ן ד"ה התורם משלו כ' ובתמורה יליף לה מקראי, נ"ב ע' תמורה י' א' דלמסקנא אין שם שום קרא ע"ז וראיתי גם במאירי יומא נ' ב' כ' אהך דמתכפר עושה תמורה וז"ל שכך למדוה בתמורה י' א' מדכתי' בנזיר מלבד אשר תשיג ידו כו' עכ"ל וק' ג"כ דלמסקנא מסיק שם דאין ראי' ממקרא זה וצ"ל דס"ל ז"ל דדחויא דהתם על הלימוד הנ"ל רק דחויא בעלמא הוא ולמאי דמסקינן בלא"ה דכך הדין דמתכפר עושה תמורה שפיר קיימינן בסברא קמייתא דהלימוד ע"ז מקרא דאשר תשיג ידו וגו':

דף לז.

מ"ש מדרש דלא כו', נ"ב ע' ירושלמי סוכה פ' החליל ר' לוי ויהודה בר נחמן הוון נסבין תרתין סלעין כו' ע"ש ביפה מראה ובק"ע:

דף לז:

מקרא סופרים כו' הלמ"מ, נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' אלף כ':

דף לח.

מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר ר' יצחק אמר לצלות לו דג קטן, נ"ב כך הוזכרו ג' דברים אילו בירושלמי ב"מ פ' השוכר את הפועלים הלכה א' ערבי שבתות בין השכמה בין הערבה משל בעה"ב עד איכן עד כדי למלאות לו חבית מים ולצלות לו דגה ולהדליק לו נר ודגה היינו דג קטן ע' לקמן נ"א ב' דגה שאני טועם אסור בקטנים ומותר בגדולים וע' בבלי שבת ל"ה ב' דשם הוזכר צליית דג קטן והדלקה הנר בע"ש ולא הוזכר מילוי חבית מים ואך שם י"ח ב' הוזכר לא ימלא נחתום חבית של מים ויניח לתוך התנור ערב שבת עם חשיכה כו' וע"ע ביצה כ"ב א' ומדליקין לו את הנר משום ר' יצחק אמרו אף צולין לו דג קטן והוא כהך דכאן ולהדליק כו' ר' יצחק אמר לצלות כו':

דף לט:

מה הבריות אומרים לא ד' שלחני, נ"ב ע' שו"ת מהרי"ל סי' ק"א וחידוש שלא הביא גמ' דכאן דלכאורה מפורש כאן כאותו הפי' שפי' דה"ק יש לקרח ולעדתו לכזבני כו':

שם והכתי' אין כל חדש וגו', נ"ב ע' ס' הפרדס לרש"י בילקוטים שבסוף הספר (דפוס ווארשוא דנ"ח ע"ב) שהקשה כן ותי' בעניין אחר ותורף תירוצו דאף דכתי' אין כל חדש מ"מ משה שפיר התפלל שיוברא בריאה חדשה עבורו שכן הובטח לו מאת השי"ת במה שנאמר לו הנה אנכי כורת ברית נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו וגו':

שם נוטל כו', נ"ב בשאלתות פ' אחרי וז"ל שאילתא דמיחייבין דבית ישראל לשיולי בקצירה כו' ואפי' בן גילו נמי דאמור כל מאן דשאיל בקצירה שקיל חד מן שיתין בצערי' הילכך חייב למיזל ושיולי בי' וכי אזיל לא אזיל לחודי' אלא בהדי אחריני עכ"ל נ' שלא מיעט שלא ליליך יחידי לבקר את החזלה רק הטיל חובה על המבקר לראות שילכו עוד אנשים עמו כל כמה שיוכל כי לפי מרבית האנשים יוקל מחוליו של חולי יותר מפאת הנטילת אחד משישים:

דף מ.

לא כך הי' מעשה כו', נ"ב בשאלתות פ' אחרי איתא וז"ל לא כך הי' מעשה בתלמידו של ר"ע שחלה ונטה למות ונכנס ר"ע וביקרו כיון שראה פונדקו אמר חשוב כולי האי לאלתר אחימת לי' חמין וטרחת בי' וכי הדר ואתא ר"ע חזיי' דאיתפח מיד נכנס ר"ע ודרש כו' עכ"ל:

שם דכל דסני לי ליחדי כו', נ"ב ע' שו"ת מהרי"ל סי' קצ"ז אי שונא החולה מחויב ג"כ לבקרו דיש לחוש פן יחשדוהו ששמח לאידו ע"ש אריכות:

שם מפני שהשכינה שרוי' למעלה ממטתו כו' שנא' ד' יסעדנו וגו', נ"ב בשאלתות פ' אחרי מסיים בה ומלאך המות מעל רגליו שנא' מטתי בדמעתי ערשי אמסה עכ"ל וצריך ביאור עניין הלימוד מכאן:

דף מא.

ושטיח, נ"ב הוזכר כלים פכ"ד מי"ב:

שם אין עני אלא בדיעה, נ"ב מעין זה ב"ב קמ"ה ב' ר' ינא אמר כל ימי עני רעים זה אסטניס וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו יפה כו' וריב"ל אמר כל ימי עני רעים זה שדעתו קצרה וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו רחבה כו' הרי דעוני הוא ההיפיכיות של יופי ורחבות הדעת וע' קידושין מ"ט ב' דמפרשי' שם לסתם עניות דהכוונה על עניות דתורה ע"ש והכוונה ג"כ דסתם עניות הוא בדעת ובסוטה מ"ט א' איתא אין דעת אלא תורה ולכן סתם עניות הוא עניות דתורה וזהו ג"כ כוונת הגמ' ב"ב מ"ג א' ואמאי קרי להו עניים דהכל אצל ס"ת עניים הן וברשב"ם דדרך בני אדם לקרוא לבני עיר עניים כשאין להם ס"ת דעניות גדול הוא זה עכ"ל ומובן ביותר להנ"ל דאין עניות אלא בדעת דהוא תורה ולכן כשאין להם ס"ת קרוים עניים וע' סנהדרין צ"ב א' כל אדם שיש בו דיעה לסוף מתעשר כו' ולכן אין עני אלא בדיעה דאילו הי' לו דיעה לא הי' נחשב עני כיון דסופו להתעשר וכל העומד להעשות כעשוי דמי וע"ע ברכות נ"ו ב' ה' דברים נאמרו בשור (לענין חלום) האוכל מבשרו מתעשר כו' והוא ג"כ ע"ד אנא כל כמה דלא אכילנא בישרא דתורא לא צילא דעתאי ולכן אכילת בשר שור מורה על דעת ודעת הוא עשירות וכבר כתבתי מזה בגליון שם והנה עוני נגזר מל' עינוי ועינוי ג"כ ענייננו סילוק הדעת דביוה"כ כתי' אשר לא תעונה וחייבין רק אככותבת דמייתבא דעתי':

שם גדול נס שנעשה לחולה כו', נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תתרי"ח דנם של רפואת חולי שקול כתחיית המתים ומש"ה קבעו רופא חולים בברכת תחיית המתים

ומה דקבעו סומך נופלים ומתיר אסורים הכוונה אנפילתם של ישראל ואסורם בגלות שהקב"ה סומכם ועתיד להוציאם ולהתירם מן הגלות כדכתי' לאמור לאסורים צאו וכתי' נפלה לא תוסיף ואמרי' ברכות ד' ב' דרמזה דוד בתהלים סומך ד' לכל הנופלים והילכך כיון דהכוונה על גאולת ישראל שתחיית המתים תלוי' בה לכן קבעום בברכת תחיית המתים ע"ש וצע"ק דלפי"ז לא הי' ראוי להיות הסדר סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים להפסיק ברופא בין סומך למתיר רק הי' ראוי להיות סומך נופלים ומתיר אסורים בהדדי ורופא חולים בתחלתם או בסופם וכמובן:

דף מא:

ר"ן ד"ה וחכ"א כ' דגזר ר"מ כו' וגזר נמי כו', נ"ב ע' בס' בנין אריאל בסופו קושי' בשם חתנו דא"כ אמאי פסקו הפוסקים כאן כר' יהודה הא קיי"ל הלכה כר"מ בגזירותיו:

דף מב.

לימא כו', נ"ב ע' ירושלמי פאה פ"ז ה"ז פלוגתא בנוטע כרם להקדש אם בבוא שביעית נפקע ההקדש עש"ה כולה סוגי':

דף מג.

גזיר' לשאול משום להשאיל כו', נ"ב ע' מסורת הש"ס וע' שו"ת שבות יעקב חאו"ח סי' מ"א מש"ש והוא חששא רחוקה ונפלאת ע"ש והנה חששא כזאת בגמ' כאן ובפ"ק דע"ז:

דף מו.

וכופין את הנודר למכור את חלקו, נ"ב דוגמתו תוספתא דמאי פרק ג' תרומת חבר ותרומת ע"ה שנתערבה כופין את ע"ה למכור את חלקו:

דף מו:

וכמה תפיסת יד, נ"ב כעין זה עירובין פ"ה ב' היכי דמי תפיסת יד:

דף מז:

ר"ן ד"ה הריני עליך חרם כ' שהפקירום כו' לכל ישראל, נ"ב צ"ל כוונתו אבור שבאמצע הדרך דאילו הר הבית והעזרות הקדש הס ושל גבוה הם ולאו דישראל נינהו וצ"ע באמת מה הוצרך לאשמיעי' דמותרים בהר הבית והעזרות פשיטא דאין אדם אוסר דבר שאינו

שלו על חבירו וע' בעל המאור סוף ביצה דכ' באמת בטעמא דהר הבית והעזרות דמתני' משום דמיקדש קדישי ואין יכול לאוסרן לפי שאין להם בעלים עכ"ל וצ"ע דפשיטא וכזה ק' פ"ק דיומא דמצריך קרא לפטור הר הבית והלשכות והעזרות ממזוזה וק' דתיפוק לי' דה"ל לגבי כהנים וכ"ג הדרים שם כבית שאולה ע' תוס' מנחות מ"ד א' ד"ה טלית ובחידושי הארכתי:

דף מח.

וביהכ"נ והתיבה והספרים, נ"ב ע' בשו"ת תשב"ץ ח"ב ס' קס"ג הערה דהא נדרו רק הנאה זה מזה וא"כ בבואו בביהכ"נ להתפלל או כשקורא בס"ת הרי אין נהנה מחלקו של חבירו דבר דמצוה הוא דקעבד ומלל"נ וע' ר"ה כ"ח א' דיברתי שם בזה בגליון ולפמש"ש ביישוב הערה זאת נסתלקה ראיית התשב"ץ שם מהך דכאן לנידון דידי' דשם מה שהעובר לפני התיבה מוציאם בתפלה בזה שוב שפיר אמרי' דמלל"נ דגוף התפלה שפיר הא מצוה היא ולאו ליהנות ניתנה ורק הביהכ"נ והספר דרשאין ליקח שכר מהם הוא דהוו הנאה השתרשות השכר עש"ה בתשב"ץ ובגליון ר"ה הנ"ל ותבין:

שם ר"ן ד"ה מעשה לסתור כ' לא לסתור ממש כו', נ"ב ע' כזה ב"מ ק"ב ב' וע"ש בחידושי הר"ן ד"ה מעשה לסתור דהביא לדמיון ג"כ הך דכאן.

דף מח:

ואי הוי בר ברך כו' אמר להון ליקני הדין כו', נ"ב ע' ר"ן וע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' ר"ב עש"ה כל התשובה:

דף מט.

בביצה טורמיטא, נ"ב ע' פיה"מ להרמב"ם וע' שו"ת באר שבע סי' ל"ה:

שם שנא' ויבשלו את הפסח וגו', נ"ב האחרונים האריכו בעניין צליי' אם הוא בכלל בישול בבב"ח ועוד בכ"ד וע' רוקח ה' יו"ט סי' ש"א וז"ל בה"א תבשיל אחד כו' אבל אנו עושין כר"א דאמר על האפוי ועל המבושל כו' ונ' תבשיל אחד ה"מ לבשל ולצלות ולהחם חמין דנקרא בישול אבל אפי' לא נקרא בישול ע"כ צריך פת אפוי עם התבשיל להניח עכ"ל:

שם מלאך מותא אית לי' לדין בביתי', נ"ב כל' זה בחולין ז' ב':

דף מט:

וכד מיכסי בי' הוה מברך ברוך שעטני מעיל, נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות סי' ר"ח נסתפק אם ד"ז הלכה גם עכשיו דכשלובש הקאפ"ה צריך לברך שעטני מעיל:

דף נ.

נפוק כולי' עלמא לאפי', נ"ב כל' זה חולין צ"ה ב':

דף נ:

אמר לה ידעת לי' כו' א"ל לבזויי' קאתית תיהוי ההיא איתתא בשמתא, נ"ב דוגמא לזה ע"ז כ"ו א' אמר להו ידעיתו לי' יהא רעוא דליהוו הנהו אינשי בשמתי':
שם רבי עבד לי' הלולא כו', נ"ב עמ"ש בביאור אגדה זו בשו"ת שבות יעקב סי' קפ"ב וראיתי שכבר נרשם בגליון הגרע"א ז"ל כאן אלא שכתוב ב' בטעות סי' קפ"ה וצ"ל קפ"ב:
שם אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכ"ו, נ"ב ע' מסורת הש"ס ודוגמתו עוד סוטה י"ד א' אם ככה חסה תורה על עוברי רצונו ק"ו על עושי רצונו:

דף נב.

מותר ברוטב כו', נ"ב היינו רק מדין נדר אבל משום סחור סחור אסור כמו נזיר דאסור אפי' ליקרב לכרם מטעם זה, ע' שו"ת הלכות קטנות סי' רע"ח:

דף נב:

לקומא נמי קרי לי' קומא לחלבא, נ"ב ואף דלא קרינן לי' חלב רק קומא דחלבא מ"מ קומא דחלבא נמי חשיב כשם חלב וע"ע כזה ב"ק צ"ו א' השתא מיהת גובי דדיקלא מיקרי ע"ש דגובי דדיקלא הוי כשם דיקלא ולא חשיב שינוי מש"ה מה שנשתנה מדיקלא לגובי דדיקלא וע' ר"ן כאן וע' מה שהארכתי בגליון חולין קל"ט ב' בעניין שם לווי:

דף נד:

ומותר בבשר דגים, נ"ב ע' ע"ז ל"ט ב' פלוגתא דרב ושמואל אם דגים הם בכלל בשר סתמא בלשון עש"ה:

דף נה.

מאי דכתי' וממדבר מתנה כו' כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל כו', נ"ב כדרש זה סנהדרין מ"ט א', רש"י יומא ס"ז ב' ד"ה דכתי' במדבר:

דף נה:

הכל לפי הנודר כו', נ"ב ע' אריכות בשו"ת הרד"ך בית ל"ב חדר ג' וד' כו' אי מועלת האומדנא רק לפרש הכוונה או מועלת ג"כ להכניס דבר שאיננו בכלל הלשון כלל עש"ה וע' בזה גם בשו"ת תשב"ץ ח"ב סי' ס"א עש"ה וע"ע שם סי' קס"ג עש"ה וע' שו"ת מהרי"ט סי' ש' וע' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' ת"ט וע' שו"ת עבודת הגרשוני סי ב' וע"ע שם סי' ג' עש"ה כל התשובה וע' שו"ת שבות יעקב חאו"ח סי' כ"ד עש"ה מש"ש ובר מן כל דין אף אי נימא דאינו נכלל במשמעות הלשון מ"מ לעניין נדרים אזלי' בתר כוונת הנודר כו':

דף נו.

וחכ"א עליי' בכלל הבית, נ"ב ע' בגמ' כולה סוגיי' וע' תוס', ב"מ קי"ז א' ד"ה איפחית וע' ב"ב קמ"ד א' ייחד לו אביו בית ועליי' בית קנה עליי' לא קנה כו' ע"ש:

שם ר"ן ד"ה בבית דכתיב כ' שהצבועים אינן מטמאין בבגדים, נ"ב נגעים פי"א מ"ג וכ"ה בת"כ הובא בתוס' שבת כ"ז א' ד"ה שכן וכ"ה בירושלמי כלאים פ"ט ה"א הובא בר"ש שם וע"ע רמב"ן שבת נ"ז ב' ד"ה ואין מטמאה בנגעים דכ' ושמעתי שיש מפרשים לפי שהוא ממיני צבעונים ואין בגד מטמא בנגעים אלא לבן כדאי' בת"כ עכ"ל וע"ע ר"ש כלים פי"ז מי"ג דהביא ג"כ מן הת"כ דבגדים צבועים אין מיטמאין בננעים וע' ס' קהלת יעקב למהר"י אלגאזי ז"ל חלק א' ערך "נדמה" עש"ה וע' ס' הפרדס לרש"י ה' ציצית סי' ל"ו:

דף נז:

ר"ן ד"ה ורבו גדוליו כ' ונ"ל דעיקר ספיקי' אי אמרי' דגידולין כו', נ"ב ע' ערלה פ"א מ"א בר"ש מש"ש ואפי' צד התחתון למאכל כו' ע"ש:

דף נח.

כל דשיל"מ כו', נ"ב ע' יו"ד סוף סי' ט"ז בדין בהמה שנשחטה אמה כו' ונתערבה באחרות כו' וע' ס' קרבן חגיגה סי' פ"ה ושו"ת חות יאיר סי' קל"ג:

דף נט.

דלא מצי מיתשל עלה, נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות סי' קמ"ד דכ' דרק בלי הסכמת הכהן לא מצי מיתשל עלה כיון דכבר ממונו של כהן הוא אבל אם ירצה כהן בעלים נשאלין עליו ע"ש ופ' שו"ת חות יאיר סי' קכ"ט וסי' ק"ל וע"ש בסופו שכ' ועוד צל"ע אם יועיל התרה גבי קרבן באומר הרי זו דתיכף הוי בבי גזא דרחמנא וכתרומה המסורה לכהן עכ"ל וחידוש שנעלמו ממנו דברי הש"ך בחו"מ סי' רנ"ה והם נודעים וגוף הקושי' קדומה בשו"ת הרשב"א ח"ב סי' צ"ב וסי' קכ"ד עש"ה ברשב"א מש"ש בזה וע"ע בשו"ת חות יאיר שם סי' קל"א מ"ש בסוגי' דכאן וע"ע שו"ת משפטים ישרים סי' פ"ו וע"ע שו"ת הרא"ש כלל י"ב אות ב' דיש שם משמעות דהנודר לצדקה מהני שאלת הבעלים אף לאחר שבא המעות ליד עני ע"ש והוא כסברת הר"א ממיץ המובא בפי' הרא"ש כאן ודע דסברת הנוב"י בהא דלא מהני שאלה בתרומה הבאה ליד כהן משום דלא מהימנינן לי' שמתחרט להוציא ממון מכהן יש לו סעד משו"ת תשב"ץ ח"א סי' קנ"ה דכ' ולעניין האונס שאמרת כו' עש"ה כל הדיבור ומה שהביא משם הרשב"א בתשובה ותורף דבריו דנאמן הנודר לומר שהי' אנוס בנדרו דלעניין איסורין אדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים דאל"כ איך נדר ניתר בשאלה שמא משקר הוא בחרטה ואין מתחרט וע"כ משום דאדם נאמן על עצמו באיסורין וכנ"ל עכת"ד ולפי"ז לעניין להוציא ממון מכהן דלא שייך הך דאדם נאמן על עצמו שפיר לא מהימנינן לי' לומר שמתחרט וז"פ:

שם מצוה לאיתשולי עליהן, נ"ב יל"ע דכיון דמצוה לאיתשולי אם מברכין עלי' כעל כל המצוות דאפי' אמצוה דרבנן מברכין ואי מברכי' יל"ע ג"כ מי מברך אם הנשאל או החכם המתיר ולפמ"ש בגליון ברכות מ"ב א' בטעם מ"ש הראבי' דאין מברכין על מצות שריפת נותר דהואיל ובא ע"י עביר' דהותרה לא מברכינן עלי' ע"ש א"כ ה"נ הרי בא ע"י עבירת הנדר דכאילו בנה במה ואפי' אחר השאלה נשאר הנדר חטא כמבואר לקמן ע"ז ב' ועדיף מנותר דניתק לעשה ונתקנת העביר' ע"י השריפה ומצאתי בס' תניא רבתי סי' פ' וז"ל בעיוה"כ כו' באין יחפין לביהכ"נ ועומד החזן כו' ומתחיל כל נדרי כו' ויש נוהגין לברך קודם על מצות היתיר נדר ושבועה ויש אומרים שהיא ברכה לבטלה עכ"ל ובוודאי דמ"ש ויש נוהגין לברך כו' הוא לפי הדיעה דאמירת כל נדרי הוא היתיר נדרים שעברו דלדיעה דהוא תנאי על נדרים דלעתיד שיהיו בטילין לא שייך ברכה ע"ז דהוא תנאי בעלמא ואין בו עניין מצוה וגם לא שייך ל' הברכה היתיר נדר כו' וע"כ דהוא לפי הדיעה דהוא היתיר נדרים שעבר דהוא מצוה וכדאמרי' כאן דקונמות מצוה לאיתשולי עלייהו וא"כ ספק זה הוא מחלוקת הראשונים וע' מהרי"ק שורש נ"ב שכ' דהא דמצוה

לאיתשולי כיון דהוא רק מחשש שמא יכשל בנדרו ע"כ הוא רק ספק מצוה כיון דאם יבא אליהו ויאמר שלא יכשל זה בנדרו לא הי' מצוה בשאלה עכ"ל עש"ה ולפ"ז ממילא אין מקום לברכה דלא מברכי' אספק מצוה ויש עוד לדון בזה טובא ואכ"מ להאריך:

דף נט:

והיתירא זרעי אינשי כו', נ"ב ע' שו"ת חות יאיר סי' רכ"ד:

דף ס.

עד הפסח אסור עד שיגיע, נ"ב ע' ב"מ פ"ח ב' אי תנא עד שיפקסו ה"א עד דגמר לפיקסייהו ויש לחלק בכמה גווני:

דף סב.

עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכי' מאושר, נ"ב פי' הר"ן דזהו ראי' על היות סוף הכבוד לבוא וע' לעיל מ' א' ואושר בארץ שיהיו הכל מתכבדין בו:
שם שרי לי' לאיניש לאודועי נפשי', נ"ב ע' פי' הרא"ש ד"ה באתרא דכ' כדי שלא יזלזלו בכבוד תורתו ויענשו ולפי"ז לאו דווקא שרי רק דצריך להודיע וע' פסחים פ"ו ב' אמר להו בעל השם אני ע"ש בח"א למהרש"א:
שם פי' הרא"ש ד"ה שרו לו תגרא ברישא כ' כדי שלא אתבטל מלימודי, נ"ב ע' שו"ת הראנ"ח סי' ע':

דף סב:

עבדא דנורא אנא, נ"ב ע' שו"ת חות יאיר סי' א' ד"ה השגה י"א וי"ב:
שם אבל אמר עד הגשם עד זמן גשמים קאמר, נ"ב ע' שו"ת מהרי"ט סי' נ"ח:

דף סד.

וחכמים אוסרין, נ"ב ע' אריכות בעניין אין פותחין בנולד בשו"ת ח"צ סי' מ"א:

דף סד:

מצורע דכתי' אל נא תהי כמת, נ"ב כזה חולין ז' ב':

שם ר"ן ד"ה ירושלמי כ' העניות מצוי', נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תתקמ"ב מש"ש אבל בנדון זה כו' מלתא דשכיחא הוא שבני אדם מתמוטטין כו' וחידוש שלא הביא ירושלמי דכאן דמפורש בו כן וע"ע שו"ת חוט המשולש טור א' סי' מ"ג עש"ה:
שם התהות מצוי', נ"ב ע' אריכות בשו"ת חיים שאל סי' י' וסי' י"א אי חזרה שיחזור אדם מדעתו חשיב שכיח או לא שכיח עש"ה וחידוש שלא העירו מכאן:

דף סה.

המודר כו'. נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' כ' דה"ה המקבל על עצמו נידוי בדבר לטובת חבירו שעשה עמו אין מתירין לו הנידוי אלא מדעת חבירו ע"ש:
שם איתשיל אשבועתי', נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' קכ"ב דהקשה דלר' אסי דאמר לעיל כ"ב ב' דאין נזקקין לאלקי ישראל ק' דאיך איתשיל הרי כתי' אשר השביעו באלקי"ם חיים ותי' דהך דאין נזקקין דר' אסי הוא רק חומרא דרבנן ואח"כ הוא דתיקנוה עש"ה וצע"ק דהא בדבר המפורש להיתיר אין חכמים יכולים לאסור ואולם מאי דכתי' וגם במלך נבוכדנצר מרד לא חשיב מפורש דנשאל על שבועתו דהא יכול להיות דעבר בלא התרה ורק דכך האמת שנשאל אבל מפורש אינו וז"פ:

דף סה:

נימא כל דמעני לאו עלי נפיל כו'., נ"ב דוגמתו ב"מ קי"ג ד' ולימא לי' לאו עלי קרמית:
שם כל הנופל כו', נ"ב ע' שו"ת מהר"י מינץ סי' א' ועמ"ש על הגליון קידושין ח' ב' וע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תקמ"א:

דף סו.

והתירה ר' ישמעאל, נ"ב ע' שו"ת מהרי"ט סי' י"ט
שם פי' הרא"ש ד"ה פותחין לאדם כ' כגון אם נדר לגרש את אשתו, נ"ב בתשובה הארכתי לעניין נשבע לגרש אם לא חשיב גט מעושה הואיל והי' אנוס מכח השבועה ומקורו בשו"ת מהרי"ו סי' ק"צ והבאתי שם דברי הרא"ש אלה ופירשתים וע"ע בריטב"א שעל הרי"ף כאן דכ' ג"כ דאיירי בנשבע לגרש וע"ע שו"ת הרדב"ז ח"א סי' קס"א ושם ח"ג סי' תתקפ"ב עש"ה ושו"ת מהרי"ל סי' ק"א ומה שדנתי בתשובה דממ"נ אי חשיב גט מעושה הרי אין בידו לקיים שבועתו וה"ל שבועות שוא ולא חלה מצאתי ג"כ דעמד ע"ז בשו"ת תשב"ץ ח"ב סי' ס"ח עש"ה ומצאתי עוד ל' נדר לגרש גם בתוספתא גיטין פרק ג' והנה מה שדנתי בתשובה שם כנ"ל דאי נימא דנשבע לגרש אז כשאין מגרש מרצונו

רק מפני השבועה חשיב גט מעושה א"כ לעניין מה הית' השבועה שהרי לא ימול הגט אם לא ירצה ואי לומר דהשבועה הית' על הרצון עצמו שירצה לגרש יש לדון דרצון אינו בידו ואין שבועה חלה עליו והבאתי בזה תוס' זבחים ל"ד ב' ד"ה כל שבידו דהמיר דת לא חשיב בידו לחזור הואיל ואין דמתו לחזור ע"ש והארכתי שם בתשובה בזה וכעת ראיתי בשו"ת הר"י מגא"ש סי' ע"ח שהנשבע שבועה ונשבע עוד שלא יהי' לו בה חרטה ולא היתיר אין שבועתו השני' קיימת לפי שאמתות שבועתו זאת אמנם היא לומר שלא יתחלף לו רצון וזה אינו בידו וחשיבא שבועת שוא וחייב עלי' מלקות ואינה שבועת ביטוי שתהא צריכה התרה כו' ע"ש וע' שו"ת תשב"ץ ח"כ סי' נ"ג לעניין נשבע שלא יתחרט עש"ה ודבריו צ"ע משו"ת הר"י מגאש הנ"ל וע"ע בעניין נשבע לגרש בשו"ת חוט המשולש טור ג' סי' ל"ה:

דף סט.

נשאלין על ההקם, נ"ב ה"מ בהיקם דבעל אבל בהיקם דאחר כגון הנודר ע"מ שירצה פלוני ושמע אותו פלוני ונתרצה אז א"א שישאול אותו פלוני על התרצותו לבטל הנדר, שו"ת הרא"ש כלל י' אות ג' ע"ש הטעם וי"ל עוד טעם דבעל יש לו נפקותא בדבר דהן דברים שבינו לבינה הן נדרי עינוי נפש הוא הפסד לבעל אם אשתו מתענית ומשא"כ אחר אחרי שגילה דעתו אין לו עוד שייכות בדבר וה"ל כאכלה כולה דאין נשאלין עלי' או כתרומה הבאה ליד כהן דא"א עוד לתורם לישאל דאיננו עוד בעלים של הדבר ואין שאלה אלא בבעלים של הדבר וע"כ רק הבעל נחשב תמיד בעלים בנדרי אשתו דאשתו כגופו ויש לו נפקותא בנדרי' הן בדברים שבינו לבינה והן בעינוי נפש ומשא"כ אחר אחרי שגילה דעתו איננו עוד בעל הדבר כלל ולא שייך בי' שאלה ולפי"ז יש לעיין ג"כ באב אם יכול לישאל על הקמתו דאב נמי לכאורה כי אחר דמיא ונהי דיש לו רשות להפר או להקם מגזה"כ מ"מ אחרי שהיקם כי אחר דמי וא"א לו לשאול עוד וע' ירושלמי כתובות פי"ג ה"ב אי אב כאחר דמי לעניין אשה שהלך בעלה למדה"י ועמד אחר ופירנס את אשתו עש"ה ואינו עניין לכאן:

דף עא.

איבעיא להו גירושין כשתיקה דמיא או כהקמה דמיא, נ"ב ע' תוס' סוטה י"ח ב' ד"ה מהו בשם הירושלמי גירוש כמי שמוחל כו' עש"ה דלכאורה הוא אותו הספק בעצמו

דהסברא שם דכיון דיודע דלאחר גירושין לא יוכל להשקותה ה"ל הגירושין מחילה וא"כ ה"נ כיון דיודע דאחר גירושין לא יוכל להפר ראוי להחשב הגירושין הקמה ודו"ק:

דף עב:

דרך תלמידי חכמים כו', נ"ב ה"ה דראוי לכל אדם לעשות כן אלא דאורחא לצורבא מרבנן להדורי כדאמר בגמ' וע' ס' בכור שור שבת קי"ד א' ד"ה המקפיד על חלוקו עש"ה וכזה מצינו עוד בכמה דוכתי ע' ברכות מ"ג ב' דחשיב פסיעה גסה בין דברים שגנאי לת"ח דאף דאסור לכל אדם כמבואר בשבת קי"ג ב' וכי בחול מי הותרה וע' שבת ק"מ ב' דחשיב מילי טובא בבר בי רב וכלהו שייכי בכל אדם כמו בבר בי רב עש"ה וכן בסוכה מ"ט ב' צורבא מרבנן דלא נפיש לי' חמרא כו' וזה שייך ג"כ בכל אדם ואפי' עונת ת"ח משבת לשבת דכתובות ס"ב ב' מצינו זה ג"כ בשאר אדם ע' שם ס"ד ב' ואוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת ובגמ' שם ס"ה ב' ס"ל לר' אשי דמאי אוכלת תשמיש ואף דלא הוזכר ת"ח במשנה וע' עוד יבמות מ"ד א' עצה טובה קמ"ל כי היכי דנמטיי' עונה בחודש ע"ש וכן מוכח מתקנת אכילת שום בע"ש דתיקן עזרא דמשמע דהוא לכל אדם ע' ב"ק פ"ב א' ולעיל ס"ג ב' במשנה ואולם בתוס' קידושין מ' ב' ד"ה ויש אומרים דקדקו מדאמר אין שבח לתלמיד לאכול בשוק דלאחר אין קפידא ע"ש:

דף עג:

כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת, נ"ב ע' ר"ן וע' ריטב"א שעל הרי"ף ריש פרקין ד"ה מת הבעל נתרוקנה רשות לאב דכ' דמה דכתי' קרא דבעל מיפר היינו דאשמעי' קרא דהך דכל הנודרת כו' לא חשיב דברים שבלב אלא אומדנא דמוכח אי נמי אתא קרא וחדית דאפי' אשה שפירשה שאינה נודרת על דעת בעלה בטלה דעתה אצל כל אדם ואין פי' ולבה שוין והבעל מפר כדינו ע"ש וע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' ש"י תוך התשובה שכ' שהנשואה הנודרת תחת בעלה אעפ"י שאמרה בפירוש שאינה נודרת ע"ד בעלה אפ"ה בעלה מיפר לה שהתורה נתנה אותה ברשות הבעל לכל נדר כו' מפני שהרוב כך דעתן ורובן על דעת כן הן נודרות כו' ע"ש וזו סברא אחרת מסברת הריטב"א דסברת הריטב"א דאפי' אומרת בפירוש שאין נודרת על דעתו מ"מ אמרי' דאין פי' ולבה שוין בזה ועדיין בלבה נדרה על דעתו אעפ"י שבפי' אמרה להיפוך ומש"ה מיפר ואילו סברת הרשב"א דבמפרשת באמת אין נודרת על דעתו ורק דכיון דהרוב נודרות על דעת בעליהן

לכן מאותו טעם נתנה תורה כל הנשים ברשות בעליהן לעניין הפרה ואפי' מפרשת וע' תוס' נדה מ"ו ב' ד"ה כדר' פנחס ועמ"ש בבית האוצר ערך איב"ע קרא כלל קמ"ח:
שם ר"ן ד"ה וחכ"א כ' היינו ר' יהושיע דהוא בר פלוגתי' דר"א בכל דוכתי, נ"ב ראי' לזה ממשנה מנחות ע"ח ב' ראי"א קידש וחכ"א לא קידש ובגמ' שם מייתי ברייתא ראי"א קידש ר' יהושיע אומר לא קידש וע' כלים פי"ז מ"א כל כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים ר' אליעזר אומר במה שהן קופות הגננים שעורן באגודות של ירק כו' ר' יהושיע אומר כולן כרמונים ובר"ש ד"ה כולן כרמונים, אתא לאשמעי' דמאן תנא קמא ר' יהושיע עכ"ל וא"כ משמע דסתם בר פלוגתא דר' אליעזר אינו ר' יהושיע דווקא מדהוצרך להשמיענו את"ק דר' אליעזר דהוא ר' יהושיע ואולם הר"ש כ' שם עוד פי' אחר בזה ע"ש:

דף עד.

אין היבמה גמורה ליבם כשם שהארוסה גמורה לאישה, נ"ב ע' שו"ת ח"צ סי' קט"ז וסי' קי"ז ומש"ש בסי' קט"ז דשומרת יבם אשת המת מיקריא ולא אשת החי הנה לפי צד הספק שנסתפקתי באתוון דאוריתא דשומרת יבם אין בה עניין אישות כלל לא למת ולא לחי והוא כאלמנה דעלמא ואיסורה לשוק איסור גרידא הוא לא מפאת אישות צ"ל דהא דכתי' לא תהי' אשת המת החוצה וגו' הכוונה אשת המת שהית' כבר בחייו ע' גיטין מ"ב א' ומש"ש בגליון וא"כ גם אשת המת לא מיקריא ועמ"ש בגליון יבמות ק"ב ק':

דף עד:

בלשון הזה אמר בן עזאי חבל עליך בן עזאי שלא שימשת את ר"ע, נ"ב דוגמתו חולין ע"א א' ובלשון הזה אמר לי חבל על בן עזאי שלא שימש את ר' ישמעאל

דף עה:

מה הוא דלא חיילין כו', נ"ב מכאן משמע להדיא שא"א לו לאדם להתנות ולומר שמה שידור בעתיד יחול בשעתו וכל אימת שירצה יתבטל רק אפשר לו להתנות שלא יחול כלל אבל כל שחל א"א שיתבטל ע"י רצונו ואף שקדם לו תנאי על כך דה"ל מיחל נדרי עצמו ע' ר"ן ורא"ש וע' שו"ת הרא"ש כלל י' אות ג' שהאריך בזה וחידוש שלא הביא כלל ראי' מגמ' דכאן שמפורש כאן כן וע"ע שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' רי"ב עש"ה:

דף עו:

רש"י ד"ה נדרה בלילי שבת כ' כלילי שבת ויומו, נ"ב כוונתו למשנה נדה ל"ו ב' וע"ע ל' זה כלילי שבת ויומו בירושלמי ברכות פ"ד ה"ג והובא בראי"ש תענית פ"ק סי' י"ז ועמ"ש בגליון חולין פ"ג ב':

דף עז:

ר"ג סבר כו', נ"ב בשאלתות פ' ויצא ר"ג שבר אין פותחין בחרטה (פי' ובעי פתח) וחכם הוא דעקר נידרא וה"ל כדינא ור"נ סבר פותחין בחרטה ולא הוי כדינא דהתרת החכם לשון חכמים מרפא בעלמא הוא וכדר' יוחנן דאמר (בגיטין פ"ג ב') אין חכם מתיר כלום אלא בחרטה (ע"ש בגיטין דאמר היכן מצינו שזה אוסר וזה מתיר ופריך הרי נדרים דנודר אוסר וחכם מתיר ומשני הא"ר יוחנן אין חכם מתיר כלום אלא בחרטה) וכיון דהוא מיחרט ל"ל אצטרוכי לחכם משום דלשון חכמים מרפא הילכך לא דמי לדינא כו' עכ"ל בקצת שינוי ותורף כוונתו דאי פותחין בחרטה אין כח ההיתיר מפאת החכם רק מפאת הנודר בעצמו ע"י חרטתו ורק דגזה"כ הוא דצריך שיאמר לו החכם מותר לך מטעם לשון חכמים מרפא וע"כ לא חשיב שהחכם דן כלום משא"כ אי אין פותחין כו' וחכם הוא דעקר כו' ה"ל דין ועדיין צריך פירוש לפירושו מדוע אי אין פותחין כו' נחשב ההיתר מפאת החכם כו' ואי פותחין נחשב ההיתר מצד הנודר ויש להטעים הדבר בנקל ואין להאריך ועמ"ש בגליון סנהדרין ל"ד ב':

דף עט.

ר"ן ד"ה שהשתיקה כ' משום דעד דערבא שמשא לא מוכח מידי כו', נ"ב ע' שו"ת הריב"ש סי' קפ"ה דכ' דמה שנתנה תורה לבעל זמן להפר כל היום הוא משום שלום הבית ע"ש:

דף עט:

לא תרחץ ולא ליתסרן פירות עולם עלה, נ"ב ע' מה שפי' בזה בס' יריאים סי' קמ"ח:

דף פ:

מעיין של בני העיר כו', נ"ב ע' בית שמואל אה"ע קכ"ח סקט"ו דתשמישי העיר מנהר הם משרה וכביסה וטחינה ע"ש וקצ"ע מדוע לא נתבארו כאן גם דיני משרה וטחינה לדמיון משרה שלהם וטחינת אחרים מי קודם וכדומה:

שם כביסתן קודמת לחיי אחרים, נ"ב משמע דלר' יוסי אין חייב לסבול צער עבור פ"נ חבירו ולרבנן חייב וע' מג"א סי' קנ"ו סוף סק"ב דכ' מהך דשבת ל"ג ב' נשים דעתן קלות דילמא מצערי להו ומגלו לן דמשמע שמחויב לסבול צער כדי שלא יהרג חבירו בחנם ע"ש ולא הביא הך דכאן ע"ש בס' מנחת פתים שהעיר בזה אולם שם הוא שלא יהרג חבירו על ידו ע"י שיגלהו וזה וודאי אסור לכ"ע ואין לו עניין לכאן ומה שהעיר שם עוד מסנהדרין ע"ה א' משום פגם משפחה ופירש"י שבושין בדבר ומשמע לכאורה דאין מחויב לסבול בושת עבור פ"נ דחבירו זה טעות גדול דשם פ"נ הוא דרק לפי מה שהי' משוקע בתאוה אמרו הרופאים שימות אבל וודאי אם הי' רוצה להתיישב בדעתו ולצאת ממוסרי התאוה הי' יכול ודוגמתו סוכה כ"ה ב' דאבל חייב בסוכה אע"ג דמצטער פטור דה"מ צערא דממילא אבל הכא איהו הוא דמצער נפשי' איבעי לי' ליתובי דעתי' וז"פ ועמ"ש בגליון סנהדרין ע"ג א' בשם הרדב"ז.

דף פא:

ר"ן ד"ה ירושלמי קונם הנייתי על בני עירי אינו נשאל כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' קס"ג:

דף פג:

ר"ן ד"ה אמרי כ' וכיון דלא תליא כו' אפשר נמי כו', נ"ב פי' דאף דסתם נזירות הוא עם איסור טומאה מ"מ כיון דמצינו איסורי נזירות בלא איסור טומאה בנזיר שמשון לכן שייך ג"כ להיפוך מציאות איסור טומאה בלא איסורי נזירות וע' דוגמא במורה נבוכים חלק שני פרק א' ד"ה עיון שני להם הקדים אריסט"ו הקדמה והוא כשימצא דבר מורכב משני דברים כו' עש"ה כל העניין וע"ע תוס' סוטה כ"ט א' ד"ה שכן עש"ה וכבר הארכתי ג"כ באתוון דאוריתא ובבן פורת בתשובה לגור וגם בחידושי בכמה דוכתי:

דף פד:

כיון דאילו מפקר נכסי' והוי עני, נ"ב ע' נדה ע' א' כותב נכסיו לאחרים והוי עני:

דף פה.

שויא עפרא בעלמא, נ"ב ל' השאלתות פ' קרח רישא היינו טעמא יטלו על כרחו כיון דקא אסר לה אכלהו כהנים קא משוי לה עפרא בעלמא ולישווי' עפרא לא קניא לי' עכ"ל וע' מ"ש בהך דכאן בשו"ת הרשב"א ח"ד סי' ר"ב:

דף פז.

והא גבי קרעים דכתי' על כו', נ"ב ע' קושי' בס' שו"ת יד אלעזר סי' כ"ט דלפי' המתבאר מדברי תר"י ספ"ק דברכות דחסרון הכוונה מפסיד יותר במידי דאמיר' מבמידי דמעשה ע"ש א"כ ה"נ יש לחלק דחסרון הכוונה שלא נתכוון על זאת מפסיד שפיר בהפרה דהיא דיבור אעפ"י שאין מפסיד בקריעה דהיא מעשה ולאו קושי' היא מכמה טעמים מובנים מאיליהם וגם י"ל דהפרה ג"כ משכחת דיהי' מעשה היכא דנדרה הנאה מכבר דיש בו מעילה למ"ד יש מעילה בקונמות וע"כ כי היכא דמימר חשוב מעשה משום דעושה מחולין קדשים וכפירש"י ריש תמורה ה"נ להיפוך ההפרה דעושה מקדשים חולין י"ל ג"כ דחשיב מעשה וגם למ"ד דאין מעילה בקונמות מ"מ י"ל דהיתיר איסור ההנאה חשוב מעשה כי היכי דחלות איסור הנאה חשוב שינוי מעשה כמבואר בתוס' שבת נ"ח א' ד"ה אעפ"י:

שם והילכתא תכ"ד כדיבור דמי, נ"ב ד"ז מצינו לעניין כמה דברים דתכ"ד חשוב כבת אחת וע' שו"ת מהר"י ברונא סי' קט"ו וע' תוס' כתובות כ"ב א' ד"ה מנין וע' רשב"ם ב"ב קכ"ז ב' ד"ה וחזר ואמר עבדי הוא מש"ש דאפי' תכ"ד אינו נאמן וצ"ע מדוע הא גם עדים יכולים לחזור ולהגיד תכ"ד:

שם חוץ ממגדף ועובד ע"ז, נ"ב ע' שו"ת מהרי"ל סי' ע"ב דכ' ודברים שבלב לא סמכי' עלייהו בע"ז מידי וחוזר תכ"ד לאו כדיבור דמי והפוער עצמו לפעור אע"ג דמכוון לבזוויי' וכן למרקוליס אע"ג דמכוון למירגמי' אלמא דלא אזלי' בתר כוונה כו' עש"ה ונ' כוונתו דע"כ לא מהני חזרה תכ"ד בע"ז דטעמא דחזרה תכ"ד משום דכשחוזר אגמ"ל דגם בשעת מעשה לא היו מחשבתו ולבו מסכימין בהחלט במעשהו כמ"ש למעלה או כמ"ש הר"ן דדעתו גם בשעת מעשה שיוכל לחזור בו בתכ"ד ונהי דהוי דברים שבלב מ"מ אמרי' לעניין זה דברים שבלב הוי דברים וע"כ כ"ז בכה"ת אבל בע"ז דלא מהני מחשבת הלב מידי למיפטרי' וכדחזינן בפוער עצמו לפעור מיחייב אע"ג דמכוון לבזוויי' לכן לא מהני ג"כ חזרה תכ"ד כיון דבשעתו עבד ע"ז ואף שלא הי' לבו מסכים בהחלט או הי' דעתו לחזור בתכ"ד מ"מ בע"ז הא לא מהני מידי מחשבת הלב והדעת וכנ"ל:

שם ומקדש ומגרש, נ"ב ע' מרדכי קידושין רפ"ק רמז תע"ה וע' תוס' גיטין ה' ב' ד"ה יטלנו וע' שו"ת הר"ן סי' מ"ג אות ח' וע' שו"ת ח"צ סי' קט"ו וע"ע שם סי' קל"ה:

שם ר"ן ד"ה והילכתא תכ"ד כ' אלא דעתו שיכול לחזור בו תכ"ד, נ"ב נפלאתי דטעם תכ"ד מפורש בתמורה כ"ה ב' פשיטא כו' אלא כל אימת דבעי מימלך כו' לא נצרכא אלא שאמר תכ"ד מ"ד תכ"ד כדיבור והאי עיוני הוא דקמעיין כו' ומפורש הטעם בתיבות והאי

עיוני הוא דקמעיין דאם חוזר תכ"ד איננו נחשב נמלך וחוזר דאין דרך אדם להתחרט ולחזור תכ"ד ורק מורה דגם מתחלה לא עשה בדיעה מוחלטת רק עדיין היתי' דעתו משוטטת ומסופקת ועיוני קא מעיין בדבר והחזרה שחזר היא היא החלטת דעתו וע' זבחים ג' א' תוד"ה כתב דס"ד כיון דנמלך א"כ מסתמא כתבו מתחלה שאם יחזור בו יגרש מי שירצה עכ"ל והיינו ג"כ משום שאין דרך אדם להיות נמלך וע"כ ה"א דההמלכה הוכחה דגם מתחלה היתי' דעתו מסופקת בדבר וכתבו בדיעה שאם יחזור בו יגרש מי שירצה אלא דאחר כדי דיבור אין האומדנא הזאת חזקה כ"כ ולא מהני לבטל הדבר ומשא"כ תכ"ד היא אומדנא ברורה דאין אדם נמלך תכ"ד וע"כ דגם מתחלה היתי' דעתו מסופקת ומשוטטת עדיין בדבר ועיוני קא מעיין וכנ"ל ובחידושי הארכתי מאוד ופה אין הגליון מספיק:

דף פז:

רמ"א לרבות את הסומא, נ"ב ע' ר"ן דטעמא דר"מ דמקצת ידיעה ככל ידיעה ואע"ג דבקרא ראות כתי' צ"כ דידיעת הדעת ראי' מיקריא וע' דוגמתו בהיפוך בל' חכמים בב"מ ל"ז ב' תוד"ה שלא מדעתו דכ' לאו דווקא שלא מדעתו אלא כלומר שלא בראייתו כו' הרי דקרינן לראי' דעת וכאן הוא להיפוך דקרינן לדעת ראי' וע' ר"ן לעיל ס"ה א' ד"ה תניא דהך דהמודר הנאה מחבירו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו איכא מ"ד דהיינו מדעתו ואפי' שלא בפניו וזה ג"כ מעין הנ"ל דמה שהוא מדעתו מיקרי בראייתו דל' בפניו הוי כל' ראי' ע' יומא מ"ב א' ושחט אותה לפניו שיהא זר שוחט ואלעזר רואה וע' תוס' יבמות ק"ג א' ד"ה והחולצת דבפניו הוי כמו לעיניו ע"ש וע' ריטב"א שעל הרי"ף במכלתין פרק ט' דף ל' ע"א מדפי הרי"ף ד"ה ובירושלמי אמר מש"ש מסתברא דכל שידע חבירו בנדרו בוודאי עפ"י עדים כנודע בפניו דמי כו' וע' לעיל ע"ב ב' בר"ן ד"ה בעי רמי בר חמי דאפי' לאיבעי' דאין בעל מפר בלא שמיעה דושמע אשה דווקא מ"מ די בידיעה ע"ש והיינו ג"כ דהידיעה נחשבת כמו החוש דהוא שמיעה והוא כעין הנ"ל דהידיעה מיקרי' ראי' חוש הראות וע' שבועות ל"ד א':

דף צ.

אמר רבא מאן חכים כו', נ"ב כעין זה חולין דף קי"ב גליון הגרע"א ז"ל וכמוהו עוד יבמות קי"ג א' וע"ז ע"י ב':

שם ולמי שאשאל עליו כו', נ"ב לעניין הנשבע שלא לעשות דבר פלוני ונשבע עוד שלא לשאול על שבועה זאת ע' בש"ע יו"ד וע' שו"ת הר"י מגא"ש סי' ע"ח עש"ה וע' שו"ת מהר"י ברונא סי' רנ"ד וסי' רנ"ה וע"ע שם סי' רמ"ד מש"ש בטעם דיעה הסוברת דאין חכם יכול להתיר נדר אשה נשואה שהקים לה בעלה דהוא משום דכל הנודרת על דעת בעלה היא נו כו' ושמא הויא כאילו נדרה בהדיא שלא להתיר על פי חכם כ"א על פי בעל עש"ה וצ"ע דמה בכך הרי אפי' נדרה בהדיא כך הרי חכם יכול להתיר נדר זה תחלה שנדרה שלא לשאול לחכם ואח"כ יתיר לה גוף הנדר:

דף צ:

תביא ראי' לדברי', נ"ב ע' שו"ת חיים שאל (ח"ב סי' מ"ח באונס שאומר שראה שזינתה אשתו אי אמרי' שויא כו' כיון דמשועבד לה ע"ש ומ"ש הר"ן כאן דאפקעינהו כו' הביא שם בשם אבי הבנין אריאל ז"ל דזה הי' כוונת דוד שאמר לאורי' רד לביתך כו' כי כשירצה לבוא אל בת שבע הרי תאמר היא לו שנבעלה מדוד והוא לא יאמינה כפי הדין שא"צ להאמינה ונימא אפקעינהו ותעשה פנוי' למפרע וינצל דוד מעון א"א למפרע וע"ש שהחיד"א ז"ל דחה זה וע"ש עוד קושי' בשם הגאון ר' אברהם ברודא ז"ל עמ"ש הר"ן דאפקעינהו דא"כ מה הועילו חכמים בתקנתן אכתי אם תתן עיני' באחר אפשר לה שתאמר טמאה אני לך וגם תאמר נטולה אני מן היהודים דמעתה ממ"נ תיאסר דאי נימא מפאת אומרה טמאה כו' אפקעינהו א"כ הרי היא פנוי' ושוב א"א לו להפר חלקו וע"ש עוד קושי' בשם הגאון מה"ו יהונתן ז"ל עמ"ש הרא"ש כאן דהא דנאמנת באומרת גירשתני היינו משום דאם הוא שקר הרי כשתינשא תהי' כל ימי' באיסור ולזה לא חשודה ורק באומרת טמאה אני דמבקשת גט ורוצה לינשא בהיתיר חיישי' שמא עיני' כו' והקשה ע"ז דגם באומרת טמאה אני תהי' נאמנת לעניין זה שיתחייב ליתן לה גט על תנאי דאם האמת שהיא טמאה יהי' גט ואם לאו לא יהי' גט עש"ה וע' ס' מכתב לדוד אות י"א אריכות בסוגי' דכאן וגם בקושי' הנ"ל דתאמר טמאה כו' וגם נטולה כו' עש"ה וע"ע שו"ת הרא"ש כלל ל"ה אות ד' עש"ה וע"ע שו"ת מהר"ם פאדווה סי' ל"ד לעניין אמרה טמאה אני לך דאמרי' תביא ראי' כו' ואינה נאמנת אם גירשה הבעל ועדיין עמדה בדברי' אז אסור להחזיר' ואם החזיר' תצא וע"ש והנה בעניין בעל שאומר שראה שזינתה אשתו כ' כל הראשונים דדינו כאומרת טמאה אני לך דתביא ראי' לדברי' ולא מהני שויא נפשה חד"א להאסר דה"נ כן הוא עתה בבעל משום חדר"ג ואולם מצאתי בשו"ת חוט המשולש [שעם התשב"ץ] טור הראשון סי' ו' כ' בפשיטות להיפוך דאמרי' בבעל שויא כו' ע"ש

שלא הזכיר כלום מדברי הראשונים שכתבו להיפוך וע"ע מ"ש בסוגי' דכאן בשו"ת ח"צ סי' ק"נ:

שם אנא הא חזינא כו', נ"ב ע' שו"ת הר"י מגא"ש סי' קכ"ט עש"ה וע' כתובות ב' א':

שם ר"ן אבל תולה נדרו בימים כו', נ"ב כ"כ הר"ן גם בתשובותיו סי' נ' דמחוסר זמן לאו חסרון מיקרי וחשוב חל הנדר והביא שם גמ' נזיר ס"ד ב' ופסחים צ' ב' שמשא ממילא ערבא ולא חשיב הערב שמש חסרון וע"ע גיטין כ"ט ב' כיון דלבתר תלתין יומין מצי מגרש כשליח שניתן לגירושין הוא וכזה מצינו עוד בכמה דוכתי דחסרון זמן לא חשיב חסרון ואולם ל' הרמב"ן שבת כ"ד ב' ד"ה מנה"מ וז"ל וע"כ א"א לקיים את שתיהן מיקרי אעפ"י שאפשר למחר שכל שמחוסר זמן כמחוסר הכל דמי כו' עכ"ל:

דף צא.

ומש"ה משקרא, נ"ב בשאלתות פ' תולדות דהא דתנן במשנה אחרונה יעשו דרך בקשה לאו משום דלא מהימנא אלא משום דלא מיפקדה כו' ואע"ג דלא אשניין בדוכתי' הכי לפום דאקשיין שניין ולעולם מסקנא הכי עכ"ל כוונתו דמסקנא הוא הכי לפי סוגי' דיבמות ס"פ הבע"י עש"ה בשאלתות וע"ש ביבמות בתוס' ורי"ף וראשונים:

שם תוספות ד"ה לאחרים כ' דהוי איסור כולל מגו דאיתחל בתשמיש בעל, נ"ב בס' נדפס מחדש שו"ת מנחה קטנה סי' י"ד הביא קושי' בשם הגאון הקדוש מהר"ש מקאמינקא ז"ל דא"כ מאי בעי בנזיר כ"א ב' אי בעל מיגז גייז או מיעקר עקר ליפשוט לי' ממתני' דתנן יפר חלקו ומשמשתו ותהא נטולה מן היהודים ואי איתא דמיעקר עקר אמאי תהא נטולה כו' הא כל חלות נדרה איהודים הוא רק משום כולל דבעל וא"כ כיון דבעל מיעקר עקר ואגמ"ל שלא חל הנדר על הבעל מעולם א"כ האיסור על היהודים ממילא בטל משום אאחע"א ע"ש:

דף צא:

אהלויי, נ"ב תיבה זאת בב"מ פ"א וע"ש ברש"י: